

LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Lir 15. - Jugolir 10. - Din 6. - Poštarna plačana Trst 1. april 1948 Spediziono in abbon. postale II. o gruppo Stev. 111

SPOMINSKI DNEVI V MARCU

1. 1943. Franc Rozman-Stane prišel na Koroško reorganizirati koroške partizanske čete.
1. 1947. Začetek del na Mladinski progji Samac-Sarajevo.
3. 1945. Rdeča armada stopila v Prekmurju prvič na slovenska tla.

Papež posega v volivno borbo

Bolgarija in S3 zaveznici

Oblast in delodajalci složni proti delavcem

Uspeh prvomajskega tekmovanja v Istri

Človek in morje

Lužiški Srbi po osvoboditvi

V zapadne poljske pokrajine se vrača življenje

Pogreb herojev J. L. Ribarja in J. Milutinoviča

Uspešna turneja zbora "Jvan Gankar"

Maksim Gorki - Pisatelj in revolucionar

Darwin - Oče razvojne teorije

Kmetovalec v aprilu

Zavezništvo „Giante“ in ZVU v gonji proti 1. maju

Tržaško ozemlje v vzdušju priprav za mogočen uspeh 1. maja

Letos bodo ljudske množice Tržaškega ozemlja tretjič po vojni praznovali prvi maj — dan dela, letos dan pojačane borbe za demokracijo in mir.

Prvomajski proslavi v Trstu v letih 1946. in 1947. sta zaradi svoje mogočnosti odjeknili v vsem svetu. Kadar se je kjer koli govorilo o paradah mladosti v Moskvi, o prvomajskih povorkah v Parizu, Milanu, Beogradu, Pragi in drugod, takrat se je vedno imenoval tudi Trst. To pomeni, da naši prvomajski proslavi nista zaostajali za drugimi v svetu, v večjih državah in večjih mestih. To pomeni, da so naše množice razumele pomen slavljenja prvega maja prav tako dobro, kot ga razumejo v Parizu ali Milanu, Moskvi ali Beogradu, ne glede na to, da ga zapad in mi v vseh povojnih letih praznujemo v drugačnih okoliščinah in pogojih, z drugačnim časovnim pomenom kot pa vzhod.

Evropski vzhod, osvobojen brezobzirnega izkoriščanja ljudi in prost kapitalističnih okov, ustvarja z elementarno silo in poletom nov svet z novimi družbenimi, gospodarskimi, kulturnimi in političnimi odnosi. Njegov prvi maj je zato vsakokrat revija doseženega napredka in dosežen napredok je vsakokrat vzpodbuda k novim uspe-

hom, ki dan za dnem dvigajo že obstoječe življenjske pogoje ljudskih množic. Praznovanja prvega maja bodisi v Moskvi, Pragi, Varšavi, Beogradu in drugod, so izraz zmogovitega pohoda delovnih ljudskih sil k socializmu in izraz pripravljenosti braniti socializem.

Evropski zapad in Trst praznujeta v povojnih letih prvi maj v znamenju borbe za to, kar evropski vzhod že ima — za svobodo dela in za pravico do mirnega in naprednega življenja. Tu so še kapitalistični okovi, ki stiskajo in davijo delovne množice. Evropski zapad in Trst stremita za tem, da strgata te spone, da se osvobodita in podasta roko evropskemu vzhodu. Množice delovnih ljudi nočejo meja, ki ločijo. Množice delovnih ljudi težijo preko kakršnih koli meja k onemu, kar je boljše, kar je pravičnejše in pravičnejše. Delovne ljudske množice, delavcev, kmetov, obrtnikov, inteligentov po vsem svetu, težijo danes bolj kot kdaj koli doslej k enotni Evropi, k enotnemu svetu, zato da bo mir trajnejši, da bo mir zajamčen in da bo napredek hitrejši. Prav naš prvi maj je še posebno izraz teh teženj.

Toda miroljubne delovne množice imajo v teh svojih težnjah proti sebi svoje dosedanje tlačitelje, iz-

korisčevalce in vse mogočne gospodarje. Da se ti obdrže na pozicijah, raz katere so diktirali svojo voljo dostej, so pripravljene palniti svet v novo vojno in za uresničenje svojih egoističnih interesov pognati delovne množice zapada v novo klanje proti delovnim množicam vzhoda.

Prvi maj v zapadni Evropi in pri nas je ravno zato vedno manifestacija za mir, je spontan nastop miroljubnih sil proti podpihovalcem vojne in netilcem nacionalističnih nasprotstev. Ker pomeni prvi maj simbol, prapor borbe za interese ogromne večine ljudi, predvsem borbe za mir, je uspeh prvomajskih prireditelj vedno popoln, vedno mogočen. Srč in podivjana besnost tlačjenih sovražnikov pravičnega mira, sožitja in sprave med narodi, ki dosežeta ob dnevih prvomajskih prireditelj, ob pogledu na tisočero praporov ob pogledu na ogromne množice veselo in borbeno razpoloženih ljudi, višek, sta nemočna ob tej zmagoviti reki. Na policijske knute, na bombe, ki so jih fašistični protežiranci civilne policije metali v Trstu lansko leto na prvomajске manifestante, so odgovorile množice s proslavo, ki je prekosila vsa najbolj optimistična pričakovanja. (Nadaljevanje na 4. strani.)

Svobodni sporazum naj reši tržaško vprašanje

RIM, 30. — Jugoslovanski poslanik v Rimu Mladen Iveković je na današnji tiskovni konferenci izjavil, da je jugoslovanska vlada vedno smatrala in smatra tudi še danes, da je mogoče rešiti tržaško vprašanje samo po neposrednem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo in da bodo ta sporazum sklenili jugoslovanski narodi in italijanske demokratične sile, ko bodo odločale o svoji usodi popolnoma svobodno brez pritiska od katere koli strani.

Poslanik Iveković je ciliral radio prejšnjega dne, po katerem ZDA v smislu izjav informacijskega urada ameriškega zunanjega ministrstva, Jugoslaviji ne bodo dovolile, da bi sodelovala pri reviziji italijanske mirovne pogodbe glede tržaškega vprašanja.

Poslanik Iveković je še dejal: »Pred dobrim mesecem so vladna glasila «El Popolo», «Voce Repubblica» in «L'Umanità» pisala o pogajanjih, ki naj bi se bila vršila v Rimu in v Beogradu s posredovanjem poslanca Pajelite. Ti listi so znali povedati tudi že to, da so bila pogajanja med italijansko komunistično stranko in jugoslovanskimi oblastmi. To vesti, ki so jo takoj nato preklicali, so vrgli vladni krogi v svet samo zato, da bi odvrnili pozornost od manevra, ki je bil že zasnovan in ki ga je že nato v tako senzacionalni obliki sporočil v Turinu v imenu vseh treh zapadnih velesil francoski zunanji minister Bidault.»

Nato je Iveković še izjavil, da je pri sestavi tega načrta sodelovala tudi sedanja italijanska vlada. V Rimu pa se je z De Gasperijem domeni za ta diplomatski korak ameriški poslanik Dunn. Očitno je, da je ta diplomatski korak premišljeno žaljiv za Jugoslavijo, čeprav je na rešitvi tržaškega vprašanja neposredno interesirana. Prav tako je grof Sforza, medtem ko je italijanska vlada namenoma onemogočila pogajanja za imenovanje tržaškega guvernerja, italijanskemu javnemu mnenju in osebno poslaniku Ivekoviću poudarjal, da je potreben tozadeven sporazum z Jugoslavijo.

Tukajšnji politični demokratični krogi smatrajo zaradi tega za pravilno, da je Iveković glede na angleško-francosko-ameriško izjavo, da bo Jugoslavija izločena iz tozadevnih pogajanj glede ureditve tržaškega vprašanja, ugotovil, da zapadne tri velesile Jugoslaviji, ki je bila žrtev fašističnega napada, ne morejo vsiliti odločitve, ki ni plod svobodnega sporazuma med obema sosednjima državama. Namen zapadnih velesil je vsekakor samo ta, da otežkočijo neposreden sporazum Italije z jugoslovansko vlado, da onemogočijo zblizanje med obema državama, da naščuvalo italijansko javno mnenje proti narodu Jugoslavije in da izrabijo dogodek v korist političnih strank sedanje vladne koalicije za prihodnje volitve.

Tržaška „bomba“ se je razblinila

Ni pretekli niti teden dni, ko smo že lahko ugotovili točnost trditve, da je predlog zapadnih sil o priključitvi Trsta Italiji volivni trik. Tržaška „bomba“ se je razblinila v nič kot milni mehurček. O tem se prepričamo, če prelistamo italijanske šovinistične liste, ki izhajajo v Trstu. Po vriskanju in petju slavospevov »madrepatrijke so se iztreznili in začeli častiti svojo pravo domovino: ne Italijo marveč Trumanovo Ameriko.

Le poslušajmo, kaj pravi tržaško šovinistično glasilo: »Generala Aireya lahko zagotivamo, naj se ne boji, da bi Italijani mislili, da ima prednost popolna vrnitev Trsta matere domovini... ker so prepričani, da dokler Italija ne bo mogla braniti jasno ozemlje, odprto mejo na našem področju, bi to bila prevelika skušnjava za sosedna na oni strani zaveze...»

Z drugimi besedami: Ne boj se Airey, mi zahtevamo Italijo samo

iz propagandnih razlogov. Stvarno pa hočemo, da tu ostanejo za vedno tvoje čete kot v Palestini, v Egiptu in drugod.

Sicer se pa iz pisanja reakcionarnega tiska vidi, da si ne želi rešitve tržaškega vprašanja, kar seveda tudi njegovi gospodarji ne — ameriški imperijalisti. Javljajo namreč, da je »Italija pripravljena pogajati se neposredno z Jugoslavijo na osnovi predloga zapadnih velesil.« To se pravi, da so nepo-

sredna pogajanja izključena, kajti ameriška vlada je objavila, da »Jugoslavija ne bo imela besede v tej zadevi.«

Tako naj bi ostalo tržaško vprašanje nerešeno in naj bi se onemogočil sporazum z Jugoslavijo. In kar je najvažnejše: ameriške čete ostanejo v Trstu!

In da bi se svetovno javno mnenje prepričalo o nujnosti bivanja angloameriških čet v Trstu, ustvarjajo vojno psihozo, objavljajo izmišljene vesti o spopadih na meji in o koncentraciji jugoslovanskih čet.

Zato ni čudno, če se je oglašil tudi general Airey in priklical italijanske šoviniste v realnost, češ: »Ne mislite, da bomo že drugi teš deš odšli, pa čeprav bi Sovjetska zveza pristala na naš predlog.«

Govoril je tudi Bevin in z nestransko licemernostjo izjavil, da so zavezniške čete nameravale ostati pri nas samo štiri mesece po podpisu mirovne pogodbe, ker pa ni bilo mogoče, ker so seveda — tega on ni povedal — prepričali imenovanje guvernerja. Zato naj bi dal Trst De Gasperiju.

Toda general Airey ima prav, ker prikličitev se ne bo mogla izvesti vse dotlej, dokler Italija ne bo mogla braniti sama svojih mej, ker ji vojaške kontingente omejuje mirovna pogodba, ki ji nalaga tudi demilitarizacijo v obmejnih pasih 15 km (torej v primeru priključitve Trsta tudi v Trstu samem). Zato je treba predhodno menjati tudi ta

(Nadaljevanje na 2. strani)

KRONIKA

* **KITAJSKA OSVOBODILNA** vojska se pripravila na splošno ofenzivo. Boril se že deset kilometrov pred Pekingom in začela kuomintangovi vojski ogromne izgube, kljub temu da poslednja uporablja pline.

* **ITALIJANSKI FASISTI**, ki pošpirajo demokristjane, so ubili dva komunisti v milanski okolici.

* **ITALIJANSKA VLADA** je skušala zaradi stavke črkostavcev odločiti volitve s pretezo, da zaradi stavke ni mogoče natiskati vseh glasovalcev.

* **SUDANCI** zahtevajo umik angleških čet in protestirajo proti iztokovnemu parlamentu, ki ga je ustanovila angleška uprava.

* **SPLETKE** zapadnih velesil glede Trsta so propadle in zato skušajo sedaj igrati v vprašanju kolonij, da bi italijansko meščanstvo mobilizirali za zapadni blok.

* **ANGLEŠKE OBLASTI** izkazujejo emirju Senusov v Libiji kraljevsko čast, da bi se izognili morebitnemu vračanju te bivše italijanske kolonije Italiji.

* **GRSKA demokratska vojska** je sprožila novo ofenzivo in vdrla v mesto Kikis.

* **MARSAL TITO** je delegaciji italijanskega delavstva izjavil, da ne rešeno tudi tržaško vprašanje, ko bo italijansko ljudstvo svobodno.

* **SPANSKI AGENTI** pripravljajo beg Grazianija in drugih vojnih zločincev iz Italije v inozemstvo in to sporazumno z italijansko vlado.

* **ZUNANJEPOLITICNA KOMISIJA** ameriškega parlamenta je v 10 minutah sprejela sklep, da bo Francova Spanija vključena v Marshallov načrt. Med 16 ameriških satežitih vlada opor proti temu ukrepu. Španska KP je istočasno izdala proglas za ustanovitve demokratske republikanske fronte proti Francovemu režimu.

* **VELIKO ŠTEVILO NEMCEV** beži iz angloameriškega zasedbenega področja v sovjetsko področje zaradi slabe prehrane.

* **INDIJA** je pred velikimi stankami. V zapadni Bengaliji in južni Indiji, kjer stanka 30 tisoč delavcev, so prepovedali delovanje komunistične partije. Vlada Pandita Nehruja duši s silo nezadovoljstvo ljudstva.

* **V ZDA** se širi nezadovoljstvo proti Trumanovi politiki zaradi obvezne vojaške službe in zaradi imperialistične politike v Palestini, ki odreja Židom njihovo neodvisno državo.

* **NA SOVJETSKEM PODROČJU** Nemčije so odkrili vojnisko zaroto pod vodstvom nemškega politikarja Pinkerta, ki je v službi ameriške obveščevalne službe.

* **V ROMUNIJI** se je pri skupščinskih volitvah izreklo 91% volivcev za ljudsko demokratsko fronto.

* **ANGLEŠKI neodvisni laburisti** so se izrekli za ukinitve monarhije in za uvedbo socialistične republike.

* **V MOSKVI** so se začela pogajanja med finsko vladno delegacijo in sovjetsko vlado. Najprej sta se sestala Molotov in Pekkala, finski ministrski predsednik.

* **ATOMSKA RAZISKOVANJA** v Sovjetski zvezi so na mnogo višji stopnji kakor v inozemstvu. To je ugotovila konferenca najboljših sovjetskih znanstvenikov.

* **MARSHALL IN FORESTAL** sta zelo zaskrbljena zaradi položaja v Italiji in Franciji. Zahtevala sta pošiljanje orožja v obe državi na račun ameriške gospodarske pomoči. To orožje že prihaja v Italijo iz ameriškega zasedbenega področja v Nemčiji.

* **JUGOSLOVANSKA VLADA** je protestirala v Washingtonu, ker so ameriška letala letos dvakrat neopravičeno preletela jugoslovansko ozemlje v bližini Kanata in Mirna.

Papež posega v volivno kampanjo

Na osnovi sklepa odbora za volivno premirje ni bilo po vsej Italiji večeraj na velikonočno nedeljo nobenega volivnega zborovanja. Samo demokristjani so prekršili svojo obveznost s tem, da je na ta dan nastopil sami papež, ki je govoril na trgu Sv. Petra pred ljudmi, ki po večini niso bili Rimljani, marveč iz vseh pokrajin Italije in celo iz Sviece.

Papež je imel v pravem pomenu besede volivni govor. Kot De Gasperi in drugi volivni kandidati je opozoril zborovalce »da je prišla usodna ura krščanske vesti, ki zahteva brezpogojno akcijo«. Nato je omenil prisotnim besede iz evangelija akdor ni z menoj, je proti menis, s čemer papež ni mislil na nevernike, marveč na vse one katoličane, ki so dobri verniki ali ne, toda ki niso somišljeniki demokristjanske politike.

Pij XII. je nadalje skušal braniti Vatikan pred obtožbami, da vodi reakcionarno politiko, da je podpiral fašizem, da je izdal krščansko miselnost in podobno, rekoč da nasprotniki izrabljajo krivdo tega ali onega izprijenega vernika. Pri tem pa ni papež niti z besedico zanikal ali obžaloval blagoslova, ki ga je dal milanski kardinal in škof Schuster fašistični mistični soli, prav tako ni zanikal opore, ki jo še danes dajejo sicilski škofje tamkajšnjim baronom in veleposestnikom, oziroma, da mons. Cippico v svojih spekulativnih kupcijah, ko je nastopil s pooblastilom vatikanskega tajništva, ni zastopal vatikanske uprave, temveč samo samega sebe.

Papežev govor pa je presenetil vsakega nepristranskega opazovalca zlasti po tem, kako se je obnašala množica, ki je spremljala papeževe besede z neprimernim kričanjem in tuljenjem. Na tem zborova-

nju, kjer je govoril papež na velikonočno nedeljo, smo slišali vpitje kot: »Sežgali bomo vse one, ki bodo za Garibaldi!«. »Daj nam samo znamenje, ker nas že srbijo roketi in še mnogo drugih neprimernih izjav, ki so bile kakor nalašč intonirane, da čimbolj povzdignejo slovesnost miru in krščanske sloge, ki jo zahteva velikonočni praznik. Še bolj značilno pa je bilo to, da papež o pomenu velike noči za katoličane sploh ni govoril.

Ta nenavaden nastop vrhovnega poglavarja katoliške cerkve, nam postane razumljiv, če precenimo bajno bogastvo, ki se skriva v blaginji Vatikana.

V Italiji ima Vatikan kapitala za 100 milijard lir v delnicah, kar omogoča cerkvi kontrolo velikih bank, finančnih družb, električnih central, kemične in rudarske industrije, industrije plina, tkanin in kinematografije. Roka Vatikana sega celo v same »Assicurazioni generali« v Trstu.

IKrati je last Vatikana v Italiji za 320 milijard nepremičnin, pri čemer niso vštete nepremičnine, ki so namenjene cerkveni službi.

V Franciji so največje banke, (med katerimi je Francosko-italijanska banka za Južno Ameriko), trušti za izdelovanje tkanin in 40 časopisov pod nadzorstvom Vati-

na. V ZDA ima Vatikan za 100 milijard akcij.

Nepremičnine, ki jih ima cerkev po vsem svetu, presega 1.000 milijard lir (tvedno izključujoč cerkvena poslopja). Lahko računamo, da je vse premoženje Vatikana v inozemstvu — premičnine in nepremičnine — vredno nad dva tiseč milijard lir.

Vidite, zakaj Vatikan nasprotuje kot vsi vlekapitalisti napredku, demokraciji, gospodarskim ter socialnim reformam. Vidite zakaj kardinal Schuster grozi vsakemu verniku z izobčenjem iz cerkve, če bo z delavstvom glasoval za demokratsko ljudsko fronto.

Bolgarija in SZ zaveznici

Dne 18. t. m. so podpisali v Moskvi sovjetsko-bolgarsko pogodbo o sodelovanju, prijateljstvu in medsebojni pomoči. Ta dogodek je nov člen v povezavi in utrjevanju ljudskih demokracij v obrambi proti vstajajoči nemški nevarnosti, ki jo razpihuje ameriški imperijalizem.

»Bolgarsko ljudstvo gleda v prijateljstvu z narodi močne države socializma glavno jamstvo njegove svobode, neodvisnosti in napredka, kakot je dejal bolgarski ministrski predsednik Georgij Dimitrov. Le-ta je izrekel spoštovanje in zahvalo narodom SZ, predvsem pa velikemu ruskemu narodu, ker se dvakrat rešili Bolgarijo tujeve pete — prvič 500-letnega turškega jarma, zatem nemško-fašističnega sužanjstva.

»Pravda poudarja, da sklenitev pogodbe o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči med ZSSR in LR Bolgarije prča o velikanskem uspehu stalinske zunanje politike, ki stoji na strani miru, in piše, da bo izvajanje določb pogodbe prispevalo k vzpostavitvi trajnega miru na Balkanu in krepitvi mednarodnega sodelovanja. Miroljubni značaj te pogodbe postaja še bolj jasan, če ga primerjamo s prakso sklepanja vojaških blokov, ki

je postala osnova politike nekaterih narodov zapadnih sil z ZDA na čelu. Zato je naravno, da so simpatije

širokih ljudskih množic vsega sveta, ki so prizadete na tem, da se vzpostavi trajen mir, na strani demokratskih držav kljub klevetam ekspanzionistov, ki hočejo preprečiti utri-

tev sodelovanja med Sovjetsko zvezo in državami z ljudsko demokracijo.

»izvestja pišejo v svojem uvodniku: Za Sovjetsko zvezo in LR Bolgarijo pomeni pogodba še nadaljnjo krepitve bratskih stikov, ki so od nekdanj povezovali oba naroda. Dinastija Koburzanov, katero so vsilili Bolgariji militaristi, je spreminila državo v nekaj desetletjih v orodje nemškega prodiranja na Balkanu. Svobodoljubni bolgarski narod, ki je vedno videl jamstvo svoje neodvisnosti v bratskem prijateljstvu s slavanskimi narodi, je bil žrtev nemškega oblastništva in njihovih pomočnikov, ki so ga dvakrat pahnil v svetovno klanje na strani Nemčije.

Zmaga ljudske demokracije je odprla Bolgariji novo pot — pot k razcvetu. Bolgarski narod je od prvih dni svoje osvoboditve odločno izkoreninjal fašistično reakcijo ter preprečil vse poskuse, da bi se v državi obnovila agentura tujih imperialistov. Bolgarija, ki je sklenila pogodbo o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči s Sovjetsko zvezo, je pokazala svojo privrženost delu za mir in varnost in svojo pripravljenost, da brani interese vseh miroljubnih narodov.

Tržaška "bomba,, se je razblinila

(Nadaljevanje s 1. strani)

določila mirovne pogodbe. In ne dvomijo, da je to je vprašanje časa. Ozadje spletk zapadnih velesil glede Trsta razkriva Togliatti, ko objavlja razgovor s starim italijanskim diplomatom Contarinijem. Le-to mu je dejal l. 1944. naslednje: »Ne, Anglosaksonci ne bodo dali Trsta niti Italiji niti Jugoslaviji. Pustili ga bodo viseti med obema državama. Poslužili pa se ga bodo, če bodo mogli za ojačanje njihovega zavezniškega režima onstran Soče; sicer pa ga bodo pustili viseti do nove vojne in ga bodo po-

nudili nam, da bi nas še enkrat pripravili do tega, da bi vodili vojno za račun drugih.«

In Togliatti pravi: »Prva hipoteza je takoj odpadla zaradi nagle utrditve novega jugoslovanskega republikanskega in ljudskega režima; druga pa se prav te dni uresničuje in Contarinijeva predvidevanja, s katerimi sem se uspešno (ne skrivam) poslužil v pogovorih s tržaškim vprašanjem, ki sem jih vodil leta 1946 v Beogradu, pa razkriva resnično nepravilno točnost in ostrino presojanja: pred vsem pa razkriva, da je bil v tem velikem

pokočniku realizem inteligentnega diplomata združen z neposredno intuicijo potrebe italijanskega nacionalnega življenja predvsem pa tiste: ne avoditi vojne za račun drugih.«

In glej, zaznava se perspektiva starega Contarinija, okrutna toda točna: »Vojna narijena Italiji za račun drugih, kot v 1915 do 1918, ko smo se žrtvovali, a debesi angleški in francoski imperialisti so si razdelili svet za svoj račun: kot v 1940 do 1945, ko za malo nismo izgubili vse samo zaradi sluzenja tujemu imperializmu.

Ali razumejo naši upravljalci, da gre danes za to strašno perspektivo? Za nas je važno, da jo razume ljudstvo, kajti vlada, ki jo vodijo ljudje, ki se šalijo z vojno perspektivo, je vada sovražnikov naroda in z njo je treba pomesti.

Osemnajstega aprila bomo to storili brez obotavljanja.«

Toda svoje prave namene glede Trsta razkrivajo imperialisti sami, ki že po nekaj dneh po eksploziji tržaške bombe pozabljajo, da so obljubili Trst Italiji.

Tako svetuje list New-York Post vsem štirim velesilam in Varnostnemu svetu, naj opusti politiko sile in naj skušajo napraviti iz Trsta sozemlje Združenih narodov.

»V Trstu je mogoče ustvariti prvo epizodo tega, kar bi imenovali »svetovno državljanstvo.« — piše isti list, ki nadaljuje: »Komisija OZN za pravice človeka in gospodarsko-kulturni svet naj bi sestavili prvo ustavo svetovne države. In to bi gotovo dalo novo pobudo za svobodo po vsem svetu in za ukinitve narodnostnih nasprotij.«

Torej Trst naj ne pride pod Italijo. In tudi Varnostni svet naj ne vtika svojih prstov v to področje. Se pravi, naj se ukine tržaški statut in naj se opusti iskanje guvernija. Se pravi tudi, naj se izloči vpliv SZ — ki ima v VS pravico veta — iz tržaškega vprašanja. Pač pa naj bi po predlogu ameriškega lista Trst postal zarodek svetovne države, ki bi ga upravljala skupščina OZN. In v tej skupščini ne velja pravica veta, marveč odloča večina glasov. To pomeni, da bi Trstu vsiljevale svojo voljo ZDA in svojim glasovalnim strojem. Z drugimi besedami: ameriške čete bi lahko v nedogled vedrile in oblaščile v Trstu.

Zakaj tako zapletati, ko je po naš Azrey v svojem vojaškem jeziku izrazil leto željo bolj enostavni

Sivene so odtulile. Zdaj pa bo padla resna beseda.

Po Marshallovem načrtu...

Ku - Klux - Klan prodira v Evropo

Zapadna Evropa postaja vedno bolj gospodarski in politični privesek ZDA. Ameriški proizvodi preplavljajo trg in izpodrivajo domače izdelke. Ameriški film, ameriška glasba in literatura, ameriški okus in celo ameriška ideologija se vsiljuje kot zakon zapadnemu Evropejcu. Zato ni čudno, če je med masovnim uvozom iz ZDA v Evropo prišel tudi nenavaden »proizvod« — ki vsekakor ni v nasprotju z duhom Marshallovega gospodarskega načrta: Pred kratkim so namreč v Franciji odkrili evropsko podružnico Ku-Klux-Klana, najstarejše ameriške tajne teroristične organizacije.

Linčanje črncev

Toda najprej nekoliko zgodovine. Omenjeno organizacijo so ustanovili v ZDA leta 1865. po zaključku krvave državljanske vojne, v kateri je bila premagana secesionistična zveza. Ta zveza je namreč hotela preprečiti ukinitve suženjsstva in po njenem porazu naj bi novo ustanovljeni Ku-Klux-Klan onemogočil stvarno enakopravnost komaj odrešenih črncev, zlasti pa naj bi preprečil njih udejstvovanje v političnem in javnem življenju.

Vprašanje enakopravnosti črncev je postalo tako pereče po končani državljanski vojni, da je postal žrtev črncev, Abraham Lincoln, ki ga je ubil neki secesionistični blaznež.

Prva naloga Ku-Klux-Klana je bila, da je prisilil črnce, ki so pobegnili s plantaž, da so se vrnili na delo in sprejeli vse pogoje, ki jim jih je vsilili veleposestniški razred.

Ker so poznali primitivno naivnost črncev, so se člani Klana oblekli v dolge bele halje in visoka koničasta pokrivala, kakor da bi bili strahovi. Na ta način so terorizirali črnce in jih hkrati prisilili, da so se vrnili na plantaže.

Ob volitvah so člani Klana obiskovali osvobodene črnce in jim dajali nasvete. V primeru, da nasvetov niso poslušali, so se posluževali telesnega nasilja in linčanja.

Na te zločinske akcije je ameriški kongres odgovoril z vojaško zasedbo prostorov Ku-Klux-Klana, vendar pa

so črnce na jugu države še vedno z grožnjami in intrigami silili, da so morali delati na nasadih, kjer so živeli kot sužnji. Ponovno so zmagali veleposestniki.

V južnih pokrajinah ZDA je KKK neomejen gospodar vsega državnega življenja. Noben poslanec ali senator kakor tudi višji funkcionar ne more biti izvoljen, če ni v dobrih odnosih s to teroristično organizacijo. Mnogi menijo, da je celo sam predsednik Truman član KKK, saj je doma iz južnih krajev ZDA.

Sedanji duhovni vodja Klana je Sam Green, ki nosi naslov »velikega zmaja« in »čarovnika nevidnega cesarstva«.

Kakšno moč ima ta »čarovnik«, dokazuje dejstvo, da je preprečil nastop Henryja Wallacea na volivnem zborovanju v Maconu in Atlanta Cityju, ker je vodja »tretje stranke« nameraval govoriti pred mešanim občinstvom belokožcev in črncev.

V ZDA živi nad 10 milijonov črncev, ki so prisiljeni prenašati ponižanje rasne manjšine. »Veliki zmaj« je na letošnjem zasedanju Klana že izdal navodila za nov val terorja proti črncem, kar naj bi koristilo volilni strategiji Wall Streeta pri letošnjih predsedniških volitvah.

KKK je torej v rokah dolarske oligarhije postal orodje ameriške reakcije v borbi proti vsem naprednim ljudem v državi. Ni samo protičrnski in protizidovski, marveč tudi protidelavski in naravno protikomunistični. Klan je pa tudi — kar je dozdnevno čudno — protikatoliški. Kot »protimanjšinska« organizacija je namreč KKK za protestantovsko večinsko vero v ZDA proti katoliški manjšini.

Borba proti IV. republiki

«Internacionala zakrincanih» si je izbrala za svoj sedež v Evropi mesto Lyon v Franciji. Lyonski črnci te mlačne organizacije se strogo držijo zgodovinskih običajev. Kandidata, sprejmejo v svojo sredo šele potem, ko je preстал težko preizkušnjo. V temni noči ga peljejo k bregu reke Rhone, ga oblečejo v kuto in trdno privežejo za lutko, imenovano »slam-

nata devica« ter nato potopijo v žumče valove reke. Iz vode ga izvlečejo šele tedaj, ko kandidat izgubi zavest...

To je vsekakor divja šala. Toda za vsemi maškaramadnimi obredi, s katerimi se tako radi obdajajo »bratje duševne teme«, se skriva politični značaj organizacije. Sicer člani odločno zanikajo, da bi bili povezani z ameriškim sobratom Ku-Klux-Klana, ki deluje predvsem v južnih državah ZDA proti črncem, toda že če pogledamo njihove uniforme, lahko ugotovimo, da so jim duhovno sorodni. Kakor njihovi učitelji v Ameriki, tako nosijo tudi njihovi evropski učenci v linčanju koničasto kapuco s svileno masko na obrazu, iz katere prodirata dve črno obrobljeni očesni odprtini kakor na mrtvaški lobanji. Prav tako kakor njihovi bratje v ZDA, so tudi lyonski člani K.K.K. v beli z vrvo prepasani kuli. Razlikujejo se samo v tem, da nosijo namesto zvezdastega križa na prsih na glavi prišit lotarinski križ, (t. j. dvakrat prečkan, ki je tudi simbol degolovcev). Njihove svilene maske so pa iz najboljšega ameriškega nilona (»majlon«).

KKK ima svoj sedež v razkošni vili v modernem predmestju starega Lyona. Toda v to zbirališče prihajajo člani samo v zastrtih avtomobilih in po dolgih ovinkih. Veliki mojster društva pa uživa posebno prednost pri prevozu. Uleže se v raket, ki je poslana v mehkih blazinami, nakar ga odpeljejo v pogrebni avtomobilu na sestanek.

Prostori društva so prevlečeni s črnimi preprogami. Indirektna razsvetljava meče vpljoličast sij na valovite stene, ki fosforescirajo. Na seji se člani pogovarjajo z zamolknim glasom, kot da bi brali listanje.

Volitve velikega mojstra nudijo društvu priliko, da pokaže vso svojo strast za teatarski ceremonial, ki je poln španske strogosti in svečanosti. Avtomatični bobna tolče turobno korračno in spremlja petje članov, ki s kričavimi in zategnjenimi glasovi izgovarjajo nerazumljivo besedilo, tako da ustvarjajo v dvorani navidezen poplah. Ze volivni postopek je premišljeno zanikanje osnovnih demokratičnih načel. Za velikega mojstra je namreč izvoljen tisti, ki dobi najmanjše število glasov!

Kot ameriški Ku Klux Klan tako je tudi evropski naperjen strogo proti vsem manjšinam, kakor je razvidno iz besedila prisege, ki jo izrečejo člani, to se pravi, da se morajo člani obvezati — v nasprotju z vsemi demokratičnimi načeli, — da bodo pobijali kakršne koli manjšine. »Tisti, ki so v manjšini, so manjvredni, je odkrito rečeno v besedilu. V Franciji pa so v manjšini Zidje, Arabci, črnci, Alžajčani in améteques« (izg. metek) — to so priseljeni tujci, zlasti s Balkana. Nobenega dvoma tudi ni, da politično ne stoji društvo daleč od vichyjskih kolaboracionistov; se pravi, da je skrajno fašistično usmerjeno.

Veliki mojster, kakor tudi vsi »bratje« imajo tajna članska imena. Prvi ima vedno pomembno ime (sedanji se imenuje »Sveti Jernej«) in nosi v znak svojega dostojanstva širok nabran, bel ovratnik. Navadni bratje pa imajo smešna imena, ki navadno nič ne pomenijo, kot n.pr. »Olala«, »Mododaj« itd.

Obesijo jo z rumeno kravato...

Ni pa vse pri tej tajni organizaciji pobarvano z otročje in naivno romantiko. Ko gre za denar, kaže vodstvo društva presenetljivo zdrav realizem. Člani morajo plačevati namreč zelo visoko mesečno članarino v znesku 100 dolarjev (okrog 60.000) lir, ki jo tudi vplačajo v ameriški valuti. Pri tem se seveda veliki mojster ne zmeini, od kod bo brat vzel tako visoko vsoto. Tudi ne vodi društvo nobenega knjigovodstva in ne daje obračuna,

ČLANI KLANA NA POHODU

tako da je vse denarno vprašanje stvar slepega zaupanja.

Nobenega dvoma ni, da bi bratje vse »zlobneže«, — proti katerim so se obvezali s prisego, da bodo šli v borbo — radi linčali. Toda trenutno Lyon še ne leži v ZDA, organizacija tudi še ni dovolj močna in popolna kot je KKK ameriških verskih sobratov. Zato se morajo člani evropskega Ku Klux Klana za sedaj omejiti, da »obsojence« linčajo samo v sliki. To se dogaja pri igri smrtnih krogel. Lutke človeške velikosti obesijo na vrvi, za tako imenovano rumeno kravato in jo nato s težkimi lesenimi krogli obmetavajo in raztrgajo. Tako kapucarji stresajo svojo zverinsko jezo na Zide, Arabce, črnce in meteke. Da bi temu »obred« dali večjo privlačnost, izplačajo večjo vsoto tistemu bratu, ki zadene s kroglo petkrat zaporedoma glavo lutke.

Francoski demokrati so upravičeno zahtevali, naj bi policija onemogočila delovanje kapucarjev. Toda francoska vlada se izgovarja, češ da bratje KKK niso nevarni, če se kopajo pozimi v mrzem Rhonu ali pa streljajo na lutke. Vznemirjena demokratična javnost pa meni, da so to samo vaje. Ko bo ta teroristična organizacija zadostno razpredena in močna, bodo nadomestili lutke z živimi bitji. In tedaj bo tekla kri manjvrednih manjšin kakor v Ameriki.

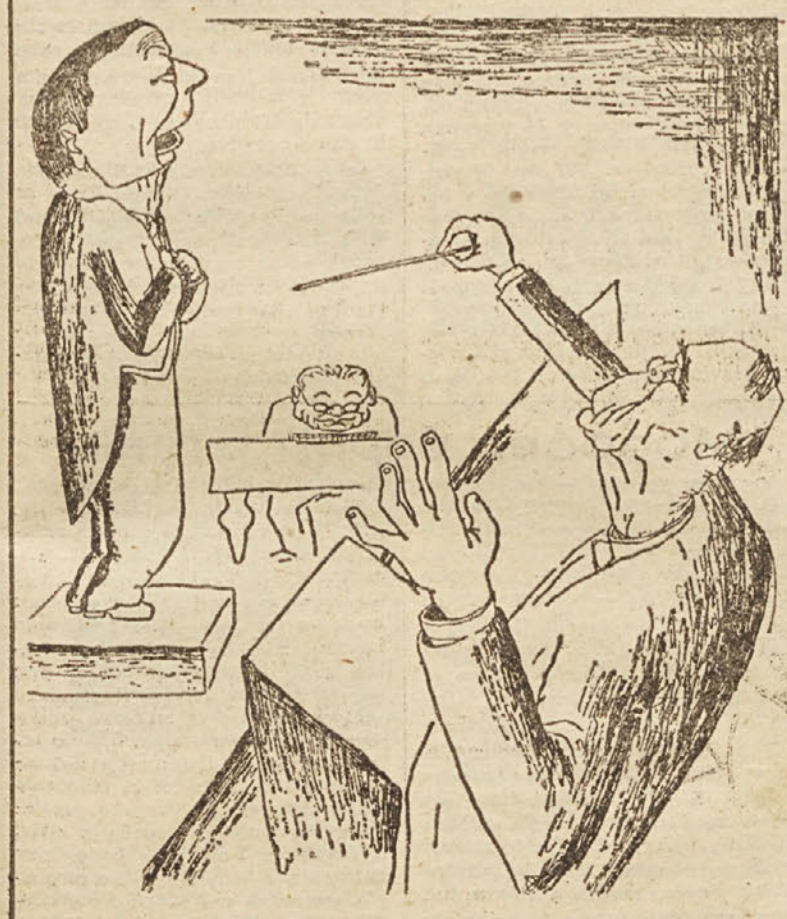
Ne verjemite...

Lady Nancy Astor (po rodu Američanka in ugledna osebnost angleške konservativne stranke, je pred vojno vpeljala nacističnega zunanjega ministra von Ribbentropa v visoko londonsko družbo. Sedaj predava po raznih mestih ZDA in v enem izmed teh predavanj je izjavila o laburistični »socialistični« vladi naslednje: »Ne verjemite niti za trenutek, da obstaja socialistična nevarnost v Angliji: socializem je sama besedna jasadina in ga v stvarnosti ni.«

Krona sv. Stefana

Ameriška vlada je sklenila, da ne bo vrnila Madžarski kroni sv. Stefana in ostalih zgodovinskih dragocenosti, ki jih je ameriška vojska zaplenila v Nemčiji 1. 1945 pri pobeglih madžarskih nacistih. Pač pa bodo izročili vse te dragocenosti Vatikanu, ker je papež Silvester kronal 1. 1001. prvega madžarskega kralja Stefana I.

„CIRKUS 16“

SESTNAJST JE MARSHALLOVIH DRZAV... PET JIH JE PA 2E NA KONJU; FRANCIJA, ANGLIJA IN BENELEX (La Semaine)

„TRIESTEZZA“

BIDAULT POJE ZALOSTINKO POD TAKTIRKO MARSHALLA, BEVIN PA GA SPREMLJA NA KLAVIRJU (Action)

Z VESELJEM SE V ISTRI UDELEŽUJEJO PRVOMAJSKEGA TEKMOVANJA

Med tem ko anglaški vojaška uprava išče, kako bi na vse načine onemogočila, da bi delovno ljudstvo dostojno proslavilo svoj praznik, se na področju, ki ga upravlja jugoslovanska vojna uprava, ljudstvo lahko nemoteno pripravljata na ta veliki praznik, še več, ljudstvo ve, da lahko pri teh pripravah vsak čas računa na pomoč oblasti. V zavesti, da je prav za prav ta oblast le odraz ljudske volje, da je oblast ljudstvo samo, se po celem jugoslovanskem področju STO-ja izvaja in okviru priprav za 1. maj dvomesečno prvomajsko tekmovalje. Ljudstvo hoče s prostovoljnimi delom pokazati svoje veselje ob dejstvu, da v tem področju ni tujih imperialistov ne njihovih hlapcev, ki bi na vsakem koraku ljudstvu preprečevali izražanje njegove volje. S prostovoljnimi delom hoče ljudstvo poudariti, da ne dela za tuje, niti za izkoriščevalsko oblast, temveč zase. Zato odbija jo ljudje s pesnjico na delo.

Delajo v Ankaranu, pri Kopru, v Bujah in bližnjih vaseh, v Novigradu, v Dajli, povsod. Delajo mladinici in starčki, moški in ženske. Popravljajo ceste, urejujejo športna igrišča, sadijo sadna drevesa, odstranjujejo ruševine, zidajo porušene hiše, razširjajo vodne mreže, obdelujejo polja in vinograde. Pri tem preveva prostovoljce tekmovalni duh: ne gre le za to, da se kako delo prej ali slej opravi, tudi za to ne, da kdo nekako prebije tistih nekaj ur prostovoljnega dela. Pri prostovoljnem delu tekmujejo delavci med seboj in pa skupina s skupino, vas z vasio in sicer v tem, od kod bo več prostovoljcev, v koliki meri bodo dosegli in presegli postavljeni načrt, kdo bo bolje opravil svoje delo. Pri delu se pokažejo tudi napake — kdor ne dela, se mu ni treba bati, da bo delal napake, — na katerih se organizatorji sprosti učijo, kako bodo v bodoče take napake odpravili.

Predvsem je za delovno razpoloženje nad vse važna discipliniranost. Jasno je namreč, da je uspeh dela v veliki meri odvisen od delovnega razpoloženja. Kjer pa šepa disciplina, tudi delovno razpoloženje ni pravo in tudi ne more biti. Na delo je treba priti točno in odhajanje z dela ne sme biti samovoljno. Nadalje se dogaja, da prostovoljci nimajo dovolj orodja. Ali ni škoda pripravljanih delovnih sil, ki ostanejo neizrabljene? Drugič je torej treba preskrbeti več orodja ali pa odvzeti del prostovoljcev na kako drugo delo. Za vse to pa je treba zadostne in pravočasne organizacije.

Kakor je znak s'abe organizacije in pomanjkljive agitacije, ki ni znala prepričati o važnosti in po-

trebnosti kakoga dela, če vidimo, da na kakem večjem delovnem objektu dela samo pet ali deset ljudi, tako je po drugi strani prav tako slaba organizacija kriva, če pride na kako delo štirikrat preveč ljudi. Ti ljudje se ne morejo na delu zvrstiti, za vse ni dovolj orodja (in ga niti ni treba, če se potem vsa množica ne more neovirano gibati) in prihodnjč ni več v njih tistega navdušenja, s kakršnim so pri prvici na delo. Seveda se to navdušenje takoj povrne, čim ljudje uvidijo, da je stvar bolje organizirana.

Sicer je pa napak vsako stvar, ki ne gre v redu, naprtiti organizatorjem. Tudi prostovoljci so vseh krivi, če kar sami zavijejo tja, kjer jim je bliže ali sicer prijetnejše. Treba se je držati ukrepov organizatorjev, ki odkazujejo delo, na delu samem pa javil delovodje. Vse to je važno za dosego večjega delovnega uspeha, večji delovni uspeh pa je največje zadovoljenje in obenem vzpodbuda pro-

stovoljcem za nove, še večje delovne podvige.

Lepo je delati, kjer veš, da delaš v korist vsega ljudstva in s tem tudi zase. Prepričani smo, da bodo naši tovariši iz Istre 1. maja lahko še s posebnim veseljem praznovali ta naš praznik, ko bodo gledali uspehe dvomesečnega prvomajskega tekmovalja, h katerim jim bomo lahko z občudovanjem častitali.

Študentska proslava Obletnice leta 1848

Zveza tržaških visokošolcev in Zveza srednješolcev Trsta in ozemlja sta priredili 30. marca sestanek v spomin revolucionarnih dogodkov v l. 1848.

Predsednik Zveze Giorgio Mazzi se je spomnil ljudskih vstaj v Franciji, Nemčiji, na Dunaju, na Češkem, na Madžarskem ter v Italiji, vstaj, pri katerih se je meščanstvo za kratko dobo približalo ljudstvu in ga kmalu zopet zapustilo. Nato je orisal gospodarske, socialne in politične razmere v Trstu pred sto leti. V našem mestu je bilo tedaj premalo progresivnega duha za kak revolucionaren podvig. Kljub temu je bil nekaj delavcev, ki so na zborovanjih zahtevali, da dobi ljudstvo v javni upravi svoje zastopstvo. V tistem času so bile volitve v občinski svet, toda želje ljudstva se niso mogle izpolniti.

Kasnejši evropski dogodki so v Trstu le rahlo odjeknili. Dunajska oktobrska revolucija se je sicer čutila v našem mestu, toda vsi dogodki so bili le izbruh trenutnega navdušenja, ni pa bilo nobenega političnega gibanja, ki bi to navdušenje zajelo in vodilo. Tako je torej ta doba prešla brez znatnih pretresljajev in Franc Jožef je pozneje lahko pohvalil zvestobo tržaških gospodujočih razredov.

Tako je konča o v Trstu l. 1848, toda položaj se je kmalu spremenil. Za tem je govornik podal kratek pregled zgodovine zadnjih sto let. Dejal je: »Po sto letih se moramo spominjati nauka, ki so nam ga dale revolucije v l. 1848. Ljudske množice bodo lahko dosegle svobodo in demokracijo samo s svojo močjo, s svojo borbo in mi moramo sodelovati v tej borbi, da se bodo izpolnila hotenja najboljših ljudi iz l. 1848: svoboda za vse narode, mir in sodelovanje med njimi.«

Zvezi tržaških visokošolcev in srednješolcev sta s svojo hvalvredno iniciativo pripravili lep prosvetni in kulturni večer. Zeleli bi le, da bi temu predavanju sledila kmalu še druga.

Za mogočen uspeh 1. maja

Zveza enotnih sindikatov Tržaškega ozemlja vas poziva, da napnete vse svoje sile, da bo tudi letošnji prvi maj — mednarodni praznik delovnega ljudstva — čim bolj uspel. V ta namen razpisuje zveza ES tekmovalje med tovarnimi in podjetji z naslednjim programom:

1. za največje število telovadcev (do 35. leta);
2. za večji prispevek k pripravljalnemu delu za ta praznik;
3. za najboljši stenčes o 1. maju;
4. za razširjenje naših sindikalnih časopisov (Delavsko-kmečka enotnost in Unità Operaia);
5. za čim večjo kulturno in športno dejavnost ob priliki prvomajskih proslav;
6. za povečanje števila novih članov naše organizacije.

Tekmovalje se prične s 30. marcem in bo trajalo do vključno 30. aprila.

DELAVALCI!

Potrudite se, da bo 1. maj vaš resnični praznik, v duhu borbenih tradicij delovnega ljudstva Tržaškega ozemlja.

ZVEZA ENOTNIH SINDIKATOV TRŽASKEGA OZEMLJA

KRATKA VEST

Pri ZVU zelo mnogo govorijo o nepristranosti, ki jih odlikuje. V praksi, ki jo izvajajo, pa seveda niti ni govora o kakšni nepristranosti. En sam najnovejši primer: Zveza primorskih partizanov je do 24. III. vložila več prošelj za dvorano, v kateri bi naj bil kongres zveze. V sedmih takih prošljah so zaprosili za eno izmed naslednjih dvoran: Politeama Rossetti, Verdi, Nazionale, Excelsior, Ridotto Verdi, Pomorsko postajo in Fenice in za partizanski zbor prostor na gradu Sv. Justa. Vse prošnje so bile zavrnjene.

Katera italijanska sovinstična, nacionalistična ali kakršna koli protidemokratska organizacija se mora zaradi podobne nepristranosti pritoževati na ZVU? Morda krščanska demokracija, ki ji niti za politične razgrajake podvige (21. marca ob Bidaultovi izjavi o priključitvi Trsta k Italiji) ni treba vlagati prošnje v določenem roku in ji je že v naprej dovoljeno vse, kar ji je potrebno, da trobi v Trumanov rog.

Prav za prav pa je odveč o tem govoriti. Pri krščanski demokraciji gre vendar za vdane papeževce in Trumanove služabnike, ki so še v bližnji preteklosti molili za zmago nemškega orožja. Pri partizanski zvezi pa gre za slavne partizane, najboljše sinove narodov, ki se še vedno bore za svobodo in neodvisnost. Pred to izbiro ima ZVU z masko nepristranosti kaj lahko odločitev.

NA MORJE

Še nekaj o najstarejših ladjah

precej različne pojme o pomorstvu že takrat, ko se je po naših slovenskih rekah prevažal še pračlovek v svojem najprimitivnejšem čolnu, oziroma bolj, plovilu, plavajočem drevesnem deblu. Govorili smo tudi o pomorstvu pri Egipčanih, čuli o velikih podvigih Fenicianov in zvedeli nekaj tudi iz takratnega pomorskega življenja, ki ni bilo ravno rožnato. Toda vse to, o čemer smo doslej pisali, se je dogajalo bodisi v Aziji ali pa v Sredozemlju. Zato se moramo pri tem nehote vprašati: kako pa je bilo s pomorstvom v severnih deželah Evrope, saj so njih prebivalci dandanes na glasu kot najboljši mornarji?

Čolni, ki so jih izkopali v raznih močvirjih Danske in drugih nordijskih dežel, nam kažejo, da

so že najstarejši prebivalci prav tako kot drugod po svetu spoznali prometno vrednost velikih voda in so znali graditi čolne. Prvi čolni se niso bogve kaj razlikovali od najprimitivnejših ali pa srednjeevropskih. Bili so prav taki, kot tisti, ki smo ga že omenili v ljubljanskem muzeju. Toda taki čolni so bili zelo plitvi in pripravljeni le za obalno plovo ali pa kvečjemu še ribolov. Čim pa so jih nekoliko bolj natovorili, se je zgornji rob čolna sumljivo približal vodni gladini in le malo razburkano jezero, reka ali morje sta ga kaj kmalu napolnila z vodo. Toda človek je bil že v tistih časih pameten in si je zatorej znal pomagati. Ob vrhnji rob čolna je namestil še nekaj stranskih desak, da je tako čoln pog-

lobil. In zaželeni uspeh je bil tu. Ladjica, oziroma čoln se ni več tako hitro napolnil z vodo, postal je okretnjši in stabilnejši, ker je globlje rezal vodo, deske pa so se na njegovem robu kopicile in kopicile tako da se je zadnje v stoletjih iz tega razvila pravcata ladjica; nekdanji čoln iz enega debela pa je ostal samo še njen temelj, ki mu danes pravimo — ladijska kobilica; te že več ne vidimo, kajti popolnoma je izginila pod vodo saj se v kobilici stikajo bočne stene ladje! Tako lahko rečemo, da oni starodavni čolni, iztesani iz enega samega debela, še vedno živi.

Domovina te ladijske kobilice pa je v severni Evropi, kjer ni bilo težko najti velikih in mogočnih drevesnih debel, ne samo v notranjosti dežele, temveč tudi neposredno ob bregovih morja ali jezer, oziroma rek. Pomisliti pa moramo tudi, da je severna Evropa s svojo izredno členovito obalo naravnost prisilila svoje prebivalce, da so prišli v stike z morjem. Pri tem so si sprva pomagali s čolni, kot smo jih pravkar opisali, toda imeli so še druga prevozna sredstva! Tako so prebivalci nekega plemena v Angliji pluli v spretno spletenih košarah, v katerih

so si upali priti celo preko Rokavskega preliva, ki za plovbo ni ravno najugodnejši. Starim Rimljanom je menda bil ta način plovbe tako zelo všeč, da so polovili precej takih košaroplovcov in jih poslali v Rim, da bi tankaj tudi njih naučili te čudovite umetnosti.

Velik napredek v pomorstvu evropskih severnjakov pa je bil viden takrat, ko so si začeli graditi večje ladje, s katerimi so lahko pluli ne samo ob obalah severne Evrope, temveč so lahko zajadrali tudi na odprto morje in se lepega dne srečali z grškimi, fenicijskimi in rimskimi galejami v Sredozemskem morju. Ne samo to; kmalu so s svojimi krepkimi gradjenimi ladjami pričeli tudi sami trgovati in zlasti veki in v visokem srednjem veku postali strah in trepet vseh sredozemskih pomorskih mest. To pa so bili oni Danci, oziroma Normani, ki so že tisoč let pred Kristofom Kolumbom vedeli, kje in kako se pride v Severno Ameriko in so imeli v Grenlandiji tudi svoje kolonije. Kristof Kolumb je namreč čisto slučajno odkril nekaj, kar je bilo že davno prej odkrito in potem spet pozabljeno. O tem v naslednjem poglavju.

MREZE SE SUSE

Govorili smo že o tem, kje naj iščemo prvotno domovino ladij in v zvezi s tem tudi gibelko pomorstva ter ugotovili, da je to bilo po vsej verjetnosti nekje na obalah Daljnega vzhoda. Videli smo, da so tam imeli

KRONIKA

IZ JUGOSLAVIJE

* **PRI GRADNJI NOVE GORICE** je bila proglašena za udarnaško tudi IV. brigada »Otona Zupaničeva«.

* **»LA VOCE DEI LAVORATORI»** se imenuje italijanski sindikalni tednik, čigar prva številka je izšla v nedeljo v Zagrebu.

* **PRESKRBA Z MESOM** se bo znatno izboljšala z uveljavljenjem uredbe o odkupu klavne živine.

* **MAKEDONSKO NARODNO GLEDALIŠČE** se je odpravilo na enomesečno turnejo po vsej državi; prišlo bo tudi v Ljubljano.

* **PRAVOSLAVNA DUHOVŠČINA** je imela zborovanje v Beogradu. Na zborovanju so med drugim sklenili, da bodo pozvali vse pravoslavne duhovnike v državi, naj se pridružijo Ljudski fronti.

* **NA PROGI TITOGRADE** NIKŠIĆ so prebili dva dni pred rokom 650 m dolg predor Bašina voda.

* **»LJUDSKA UPRAVA»** se imenuje nov zbornik, ki je izšel v prvi dvojni številki. Nujno ga bodo potrebovale vse ustanove in poedinici, ki delujejo na področju lokalne uprave.

* **DRUSTVO SLOVENSkih KNJIZEVNIKOV** je objavilo odločen protest proti nasilju in težkim krivicam, prizadevanim koroskim Slovincem po oblasteh na Koroskem.

* **LETALSKI PROMET** se je razširil še na proge Reka-Ljubljana in Reka-Zagreb. S 15. aprilom pa bo odprta mednarodna proga Zadar - Zagreb - Bratislava - Praga.

* **CENE ZA ENODNEVNI PENZION** v državnih gostinskih podjetjih bodo letošnja turistično sezijo znašale po vsej FLRJ od 115-250 din.; te cene bodo veljavne za domače obiskovalce in za preskrbo najmanj 5 dni.

* **ZA ZAGREBSKI VELESEJEM** so že v teku velike priprave.

* **MLADINSKE DELEGACIJE** Bolgarije, Madžarske in Albanije, ki so prišle za svetovni mladinski teden v Jugoslavijo, so obiskale tudi Ljubljano.

* **LJUBLJANSKI PIONIRJI ŽELEZNICARJI** so se opejli v Zagreb, kjer so si ogledali tamkajšnje pionirsko železnico. Skupno z zagrebškimi pionirji, ki že opravljajo železniško službo na pionirski progi, so si praktično ogledali opravljanje službe.

* **DELEGACIJA ITALIJSKIH DELAVCEV**, ki si je ogledala v Rovinju kulturni festival italijanske manjšine, je obiskala tudi Beograd, nakar se je vrnila v Italijo.

* **NA GRADILIŠČE AVTOMOBILSKE CESTE** Beograd-Zagreb so že prispeli prve mladinske delovne brigade, med njimi tudi dve slovenski, in sicer Vojkova brigada iz Postojne in Ptujška brigada.

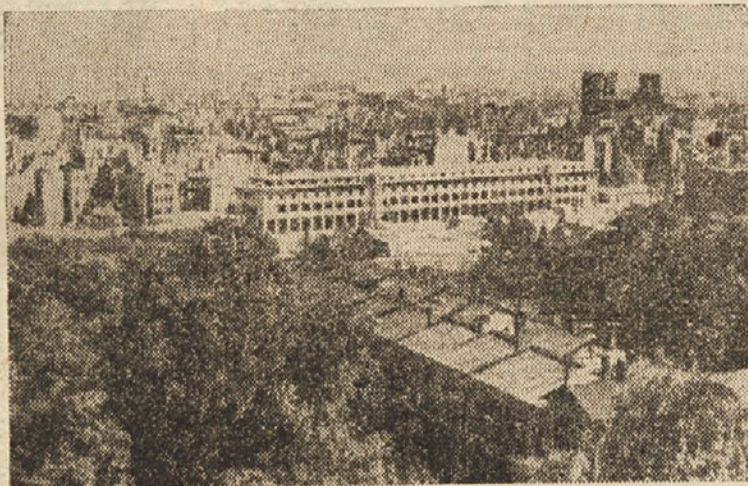
* **PRVI SPALNI VAGONI**, ki so bili izdelani doma so bili pred dnevi na poskusni vožnji. Izkazali so se kot brezhibni.

* **POSTNE TARIFE** so se s prvim aprilom nekoliko zvišale, tako da je odslej tarifa za navadno pismo 3 dinarje, za dopisnico pa 2 dinarja.

* **TUJI TURISTI** že prihajajo v Dalmacijo. Tako je prispela v Dubrovnik prva skupina 123 Madžarov.

* **DELEGACIJA ITALIJSKIH KULTURNIH DELAVCEV** se je po povratku iz Beograda mudila v Ljubljani. Gostje so si ogledali tudi Bled.

V zapadne poljske pokrajine se vrača življenje

POGLED NA GDANSK. V OZADJU NEPREGLEDNE RUSEVINE V OSPREDJU PA JE ZE VIDNA OBNOVA

Potniku, ki potuje od Gdanska proti Szečinu, se nudi povsod ista slika: kjer so nekoč divjali zagrizeni boji, kjer so bila razrušena mesta in vasi, so danes obdelana polja. Kakšno je tu življenje?

V Szečinski provinci, ki zavzema velik del Pomorjanske, je živelo pred vojno približno 2.000.000 prebivalcev. Danes je tu kakih 800.000 Poljakov in 120.000 Nemcev. Nemce, od katerih je večina žena in otrok, pošiljajo v Nemčijo tako, da jih v Szečinski provinci kmalu ne bo več. V provinci je 62.000 novo ustanovljenih posestev. Državna posestva posejajo okrog 40% vse orne zemlje. Mnoga od teh državnih posestev bodo razdelili med kmete in samo do konca tega leta bodo razdelili dve tretjini vse orne zemlje sedanjih državnih posestev v izmeri enega milijona hektarjev. Po načrtih ne bo prihodnje leto v Pomeraniji več neobdelane zemlje. Uresničenje tega velikega načrta je v nemali meri odvisna od tega, če bo Poljakom uspelo obnoviti zadostno število stanovanjskih hiš za nove prebivalce in dvigniti število vprežne živine. Ko so Poljaki zasedli Pomorjansko, je bilo tam samo 8000 konj. Sedaj jih je že 80.000, toda še vedno ne dovolj. Prav tako primanjkuje govedi in drobnice. V vsej provinci je samo 1100 traktorjev po večini nemškega in UNRRInega izvora.

V Pomorjanski je bil uničen ves živ kapital, 60% poslopij razrušenih in večina ozemlja miniranege. Uposrevajoč vse to je treba priznati, da so Poljaki ogromno storili za obnovo dežele. Ceturdi je namreč res, da potnik preko obširne Pomorjanske še tu in tam naleti na puščavo predvsem v območju Koslin - Kolberga,

kjer je težko najti celo hišo, je tudi res da so že danes v Pomorjanski mnogi cvetoči predeli, predvsem vzhodno od Szečina, kjer preseljenici iz osrednje Poljske skrbno obdelujejo na stotine od 10-20 ha velikih privatnih posestev. Tukaj žive ljudje v preostalih in obnovljenih nemških hišah, delajo trdo in so zadovoljni. Tudi v okolici Naugarda in Stargarda je mnogo dobro urejenih državnih posestev.

Poljske oblasti upajo, da bodo v treh letih naselili v Szečinski provinci 1.500.000 Poljakov, kar pa še vedno ne bo doseglo predvojnega števila prebivalcev. V Szečinu samem pa živi danes 120.000 prebivalcev, samih Poljakov, kar je približno tretjina predvojnega prebivalstva.

Kot so Poljaki storili največ, kar so mogli za obnovo novih priključe

nih pokrajin, tako so naravno storili še več v svoji starši domovini. Potnika, ki potuje v Poznanj, spremlja povsod do zadnje pedi obdelana polja in Poznanj, strašno razrušen v obdobju enomesečnih pouličnih bojov, je najlepši zgled obnove mest na Poljskem; je eno izmed najaktivnejših industrijskih središč, kjer je bilo zgrajenih že nad tisoč novih hiš.

Podobna je slika v spodnji Sleziji. 80% Breslave je uničene, vendar je v deželi živahno. Če je tukaj še mnogo zemlje neobdelane, je temu vzrok dejstvo, da so bila vsa mesta in vasi popolnoma uničena. Ljudje žive v posameznih preostalih hišah dokaj bedno, vendar ne brezupno življenje. V eni izmed takih enostanovanjskih hiš živi devet družin. Toda ti pogoji niso tipični. V manj razru-

šenih conah spodnje Slezije, predvsem v sončnih predelih ob češki meji je obdelane nad 90% orne zemlje. Prebivalstvo je tukaj zelo zadovoljno. Ljudje žive v udobnih hišicah v slikovitih vaseh in mestih. Trenutno živi v spodnji Sleziji milijon in pol Poljakov in kakih 100.000 Nemcev, katere pa prav tako kot one iz Pomorjanske pošiljajo v sovjetske cone Nemčije. Guverner Wroclava pravi: »Zadovoljni smo, ko vidimo, da lahko zanjemo brez pomoči nemških delavcev. Ne potrebujemo jih več in prihodnje leto bo naše ozemlje sto-odstotno obdelano.

V Sleziji poznajo poleg državnih posestev, še tri načine gospodarstva posestev in sicer privatna posestva, katerih je v spodnji Sleziji 120.000, združna posestva desetih ali več družin (po petih letih bo zemlja razdeljena med posamezne družine) in posestva, obstoječa na osnovi sporazuma z državo, 20% zasluzka kmetovalcev gre v skupni fond, 25% pa državi. Po petih letih prejme kmetovalec vložen kapital, da odkupi svoj del zemlje.

V Sleziji še vedno primanjkuje goveje živine, konj in drugih vprežnih sredstev. Mnogo težav imajo še novi kolonisti in še mnogo ovir bodo morali prebroditi preden bo dežela mogla razviti svojo maksimalno produktivnost. Toda če se povrne v leto 45, v zapuščene predele Slezije, z njenimi razrušenimi mesti in vasi in primerjamo takratno stanje s sedanjim, vidimo da so se Poljaki lotili dela resno in da nikakor niso brezupno zamudili prvih povojnih let. Če se bo ta gospodarski progres nadaljeval v istem ritmu brez zunanjepolitičnih komplikacij, bo Poljska v treh letih na veliki poti napredka.

Lužiški Srbi po osvoboditvi

Zverski nacizem se je znašal predvsem nad slovanskimi narodi in pri tem ni pozabil na Lužiške Srbe, katere je takoj po svojem nastopu oropal, ne samo gospodarske, temveč tudi kulturne in človečanske svobode. Če je bilo prej kulturno življenje Lužiških Srbov precej lepo razvito, je bilo v času nacizma popolnoma zatrito in je takoj po osvoboditvi bilo videti kot zapuščena njiva. Pred ves narod Lužiških Srbov, predvsem pa pred njegove kulturne delavce, je osvoboditev postavila nujno nalogo

kulturne, gospodarske in tudi narodnostne obnove. Prav tako pa je bila dolžnost tudi vseh slovanskih narodov pomagati Lužiškim Srbom k ponovnemu vsestranskemu oživiljanju.

Tri leta požrivovalnega in vztrajnega dela so dala že vidne uspehe, katerih se more velika slovanska družina le veseliti. Najpomembnejše v povojnem življenju Lužičanov pa je bilo poslednje četrtletje 1947 zaradi dveh važnih dogodkov, ki usmerjata kulturni in gospodarski razvoj v Lu- (Nadaljevanje na 9. strani)

Jugoslovani se klanjajo svojim herojem

IZKOP POSMRJNIH OSTANKOV NARODNEGA HEROJA IVE LOLE RIBARJA V VASI GORNJI RIBNIK PRI KLJUČU V BOSNI, KJER JE BIL TIK PRED SOVRAZNO OFENZIVO NASKRIVAJ POKOPAN LOLA RIBAR

Dne 27. marca na dan sedme obletnice junaškega dejanja jugoslovanskih narodov, ko so se po Beogradu razlegali klici »bolje rat, nego pakt«, so v prestolnici Jugoslavije na najsvetanejši način pokopali posmrtno ostanke narodnih herojev I. L. Ribarja in

generala I. Milutinovića. General Milutinović je bil član CKKPJ in član vrhovnega štaba NOV. Odlikoval se je kot junaški bорец po številnih bitkah in kot organizator prvih ljudskih oblasti v Bosni in Srbiji. Padel je po

MARSAL TITO IN ČLANI ZVEZNE VLADE DRŽE POSLEDNJO STRAZO OB POSMRJNIH OSTANKIH NARODNIH HEROJEV IVE LOLE RIBARJA IN MILUTINOVIĆA. ZADNJI NA DESNI JE KARDELJ

osvoboditvi Beograda pri prehodu Donave.

I. L. Ribar, sin predsednika ljudske skupščine FLRJ, je bil član CKKPJ kot sekretar centralnega komiteja SKOJa in član vrhovnega štaba NOVJ. Padel je 27. oktobra 1947.

Ko se je pripravil, da odpotuje z letalom kot prvi predstavnik vojske v tujino, ga je zadela bomba sovražnega letala. Ker je pravkar začela sovražna ofenziva, so njegovo truplo naskrivaj pokopali pri vasi Gornji Ribnik pri Ključu v Bosni.

PROSVETA MED LJUDSTVOM

USPESNA TURNEJA ZBORA „IVAN CANKAR“

PO SRBIJI IN MAKEDONIJI

Te dni se je vrnil s turneje po Srbiji in Makedoniji moški pevski zbor šenjakovskega prosvetnega društva „Ivan Cankar“. Iz razgovora s tajnikom društva smo izvedeli naslednje: Vsi koncerti so bili pod pokroviteljstvom sindikatov Srbije in Makedonije, ki so odlično organizirali vsa potovanja in gostovanja, tako da je bila čim večja množica občelna naše slovenske narodne, umetne in partizanske pesmi. Povsod je ljudstvo pričevalo zboru navdušene sprejeme s svetjem in petjem in prav posebno je bila povsod množično zastopana mladina, ki je pela borbene pesmi. V imenu prebivalstva so jih pozdravljali govorniki, zastopniki sindikatov, katerim sta v imenu zbora odgovarjala izmenoma tovariša prof. Miroslav Ravbar in Stoka Franc. V teh pozdravih je prišlo do pravega izraza in veljave to gostovanje. Povsod so si člani zbora ogledali razne zanimivosti in življenje v posameznih krajih, kamor so prišli. V vsem in povsod so jim pomagali sindikalni delavci. Prvi nastop je bil v soboto 20. marca popoldne v kurilnici lokomotiv, pred delavstvom, ki jim je darovalo v bakru izdelan model lokomotive. V nedeljo, 21. pr. m. so nastopili z istim programom v Skoplju v narodnem gledališču. Spored je obsegal 20 pesmi. V ponedeljek je pel zbor še vedno v Skoplju, in sicer delavstvu tekstilne tovarne v tovarni med opoldanskim odmorom in pozneje v tobačni tovarni. Tekstilni delavci so pri tem nastopu poklonili zboru lastne izdelke, in sicer tri krasno izdelane rute. Pri večerji pa je združeno delavstvo Skoplja presenetilo naše šenjakovčane s prekrasno izrezljanim srebrnim priborom za pisalno mizo; društvo pa je poklonilo Skoplju lepo vezan album slik iz tržaškega življenja.

Naslednjega dne so peli v Nišu v dvorani narodnega gledališča. Tudi Niš je želel, da bi šenjakovsko društvo ohranilo nanj spomin in poklonili so jim album mesta in model lokomotive. Iz Niša je zbor odpotoval v Beograd, kjer jih je na postaji čakal avtobus za Novi Sad; tu so nastopili 22. pr. m. in žele navdušeno priznanje. Darila, ki ga je zboru pripravil Novi Sad, predstavljajo simbolično novo Jugoslavijo. Na veliki bakreni plaketi so tovarne, polja, reka, most in sonce bodočnosti ter reliefna slika Tita.

V četrtek 25. pr. m. se je zbor z avtobusom vrnil v Beograd, kjer je prisostvoval filmski predstavi „Diktatorja“. Po predstavi se je poklonil na Avali neznanemu junaku, nato pa nastopil v dvorani Kolarčeve ljudske univerze pri snemanju zvočnega filma. Zvečer ob 20. uri so peveci nastopili pred natrpano dvorano Kolarčeve ljudske univerze. Na Avali je bil zbor obdarovan z majstorsko izdelanimi dravnim in sindikalnim grbom, obenem pa je delavstvo po svojem sindikatu poklonilo zboru partiturne srbskih narodnih in umetnih pesmi za solo in zbor. Povsod so pesmi občinstvo navdušile in posebno napeto so pričakovali makedonske narodne „Bolen ml' leži“. Ko je napovedovalec javljal to pesem, je ljudstvo izrazilo svoje zadovoljstvo in pesem je

tako ugajala, da so jo morali ponoviti. Izredno so navdušile temperamentno prednašane partizanske pesmi. Pri vseh nastopih so bile dvorane napolne. Zbor je odnesel s tega gostovanja nepozabne vtise. Kvalitetno petje zbora je globoko ganilo množice v avorinah in tovarnah. Delavci so peli delavcem. Tržaški Slovenci so se s tem zborom dostojno predstavili Srbiji.

Pevski zbor svetloivanskega prosvetnega društva Slavko Skamperle je v četrtek 18. pr. m. letos prvič nastopil. Ta zbor je med najboljšimi tržaškimi zbori in se pripravlja na turnejo po Srbiji. Omenjeni koncert nam je pokazal, da zbor stalno napreduje ter šteje nad 70 pevcev; vestnosti ter vnemi pevcev in nemornemu trudu pevovodje Franca Venturinija se imamo zahvaliti, da se zbor razvija, da zvone posamezne glasovne skupine polno in blagoslavno. Petje zbora je postalo izrazitejša in sočnejša. Na sporedu je bila vrsta partizanskih, umetnih in narodnih pesmi. Zbor se je ogrel v drugem delu sporeda, v katerem so med drugimi prav dobro zapeli Venturinijevo „Znamenje“ in Foersterjevo „Ljubice“. Solistične partije je zapela lev. Rožica Kozem, katere zvočni in prijetni sopran in lepa izvajanje je ugajalo že na mnogih prireditvah. Prepričani smo, da bo zbor doživel na svojih gostovanjih prav lepe uspehe.

Oslanimo se pri zborih. Pri naših radijskih oddajah poslušamo stalno vsak teden radijski komorni zbor. Od časa do časa pa nastopajo tudi drugi zbori, kar pomeni, da so že dovolj dobri, da se lahko predstavijo vsaj povsod lam, do koder sega glas naše radijske postaje. V nedeljo, 14. t. m. je pel na radiu pevski zbor „Slava“ od Sv. Marije Magdalene spodnje pod vodstvom pevo-

vodje Fabrisa. Zapel je vrsto umetnih in narodnih pesmi. Ta zbor je eden najstarejših v okolici. Njegovi nastopi so mu vedno delali čast in tako tudi nedeljski nastop. Prav bi bilo, da bi pritegnili h glasbenim oddajam tudi druge naše zbornice, kar bi mnogo pripomoglo k dvigavanju kvalitete vseh pevskih zborov. V magdalenskem kotličku je več dobrih zborov in pevci bi morali misliti na to, da se združijo v en sam močan zbor, katerega zmogljivost bi v dinamiki, interpretaciji, zvočnosti postala tako še večja.

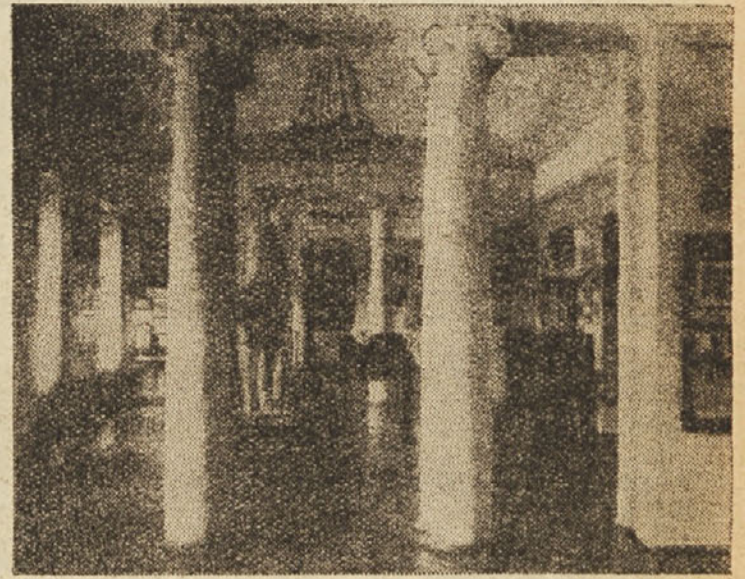
23. marca je nudilo prosvetno društvo Simon Jenko svojim članom in prijateljem lep umetniški instrumentalno pevski koncert goriškega rojaka Gabrijela Devetaka ter operne pevke Favlje Potratove. Pianist je s svojim tehnično dovršenim in občutenim prednašanjem močno prevzel poslušalce. Pavla Potratova, ki ima lep, čvrst in obsežen sopran, je na ta večer prekosila pričakovanja občinstva. Tov. Mitja Zebre je s svojim spremljanjem pri klavirju pripomogel petju do izrazitosti.

Na velikonočni ponedeljek je prosvetno društvo Prosek-Kontovel ponovilo na Kontovelu Jurčičeve Rokovnjače v Govekarjevi odrski prireditvi. O tej igri smo že govorili in danes lahko ponovimo, da je nastop zelo zadovoljil navzoče mnogoštevilno občinstvo.

Prosvetno življenje naših ljudi onstran meje na Goriškem je tudi precej živahno in razgibano. Društvo v Steverjanu je imelo svojo prireditev na velikonočni ponedeljek. To društvo je v razmejitivo izgubilo precej članstva, kljub temu pa se dobro razvija. Tudi dramski odsek napreduje. Zelo dobro obiskujejo vaščani društveno knjižnico.

Na tradicionalni praznik na velikonočni ponedeljek je prosvetno društvo v Standrežu uprizorilo Nušičevega „Navadnega človeka“ in doseglo velik uspeh.

J. K.

DVORANA V MUZEJU GORKI V MOSKVI. V MUZEJU JE PRIKAZANO ŽIVLJENJE IN LITERARNO DELO MAKSIMA GORKEGA

MAKSIM GORKI PISATELJ IN REVOLUCIONAR

23. marca 1868. se je v Nižem Novgorodu, ki so ga leta 1932. prekrstili v Gorki, rodil veliki ruski pisatelj, glasnik novega človeka in borec za pravice delovnega ljudstva Maksim Gorki, s pravim imenom Aleksej Maksimovič Peškov. Grenka so bila njegova otroška leta, razburjiva in polna ponizanj; še teže pa je bilo zanj, ko je izgubil starše in bil desetleten prepuščen samemu sebi.

Lotil se je vseh mogočih poklicev in imel tako priliko spoznati najrazličnejše ljudi. Kljub najtežjim življenjskim preizkušnjam se mu je izpolnila goreča želja, da je postal pisatelj in kot tak zagovornik ponižanih in razžaljenih, borec za njihove pravice, njihov vodnik v borbi za osvoboditev Rusije.

Zgodaj se je seznanil z revolucionarnimi idejami in prežet z njimi vsa svoja literarna dela od „Makar Čudre“ preko del „Otroci sonca“, „Barbari“, „Na dnus“, „Sovražnik“ ter revolucionarno socialnega romana „Matiz do svo-

jega najpomembnejšega romana „Ar-tamonov“.

Za svoje junake je iskal realnih herojev, ljudi, ki bi mogli izvršiti veliki preobrat vsega družbenega reda, ki bi obsvobodili ljudstvo strahote kapitalizma. Te heroje, ki jih je našel med delovnim ljudstvom, odlikuje hrabrost, vztrajnost, globoka ljubezen do ljudstva in pripravljenost žrtvovati se za svobodo. Iz njegovih del zveni vera v ustvarjalno moč lastnega naroda, njega sposobnosti in prepričanje da bo ruski narod uničil samodrnce ter ustvaril demokracijo, kakršne svet ne pozna.

Pomembnosti Gorkega del je spoznal veliki državnik in voditelj ruske revolucije Lenin in mu je postal največji prijatelj in duhovni svetovalec.

V svojih delih pa se Gorki ni postavil samo ob stran ruskega človeka, temveč na čelo delovnih množic vsega sveta, za zmago novih življenjskih principov in v tem ima velike zasluge za vse napredno človeštvo.

NOVE KNJIGE

Pri Slovenskem knjižnem zavodu je pravkar izšel roman znanega francoskega romanopisca H. Beyle-Stendhala pod naslovom Lucien Leuwen. Stendhal (1783-1842), ki je poznan predvsem kot avtor romanov Rdeče in Crno ter Parnska kartuzija, nam v tem romanu, ki je prvina enakovereden, prikazuje konflikt dveh generacij in dveh miselnosti v prvi polovici 19. stoletja. Spopad mladega revolucionarja s konservativno meščansko družbo te dobe je čudovito prikazan. Ta roman svetovne kvalitete bo vsakdo gotovo z užitkom prebral.

V zbirki Klasje, ki jo izdaja Državna založba in ki je namenjena najširšim ljudskim množicam, je izšel 9-10. zvezek, ki vsebuje izbrane pesmi Otona Zupančiča. Knjiga, ki jo je založba izdala v počastitev Zupančičeve sedemdesetletnice, je bila napovedana

že v februarju ob pesnikovem jubileju, a je izšla šele sedaj. Zbirka vsebuje izbor najboljših in najznačilnejših Zupančičevih pesmi, ki so nastajale pol stoletja od 1895 do 1946 in predstavlja tako lep prikaz Zupančičevega ustvarjanja. Prevladujejo pa pesmi, ki so bolj splošnega značaja in pomena pred izrazito osebno izpovednimi pesmimi. Urednik Janko Glazer je precej zajetni zbirki, ki vsebuje 100 pesmi, dodal še kratak uvod, vsaki posamezni pesmi pa obsežno razlago, tako da so Zupančičeve pesmi laže in prav vsakomur razumljive. Vsaj te zbirke Zupančičevih poezij ne bi smelo manjkati v nobeni slovenski hiši.

Milan Vidmar: Elektrifikacija, je brošura, ki jo je v poljudno znanstveni knjižnici izdal Slovenski knjižni zavod. Avtor je naš univerzitetni profesor, znani strokovnjak za elektrotehniko, ki je o elektriki napisal že več obsežnih znanstvenih knjig, ki so vzbudile pozornost tudi v inozemstvu in bile tudi prevedene na tuje jezike. V tej brošuri skuša pisec na preprost in vsakomur razumljiv način razložiti osnovne pojme o vseh temeljnih vprašanjih v zvezi z elektriko. Tako je avtor vso snov razdelil na štiri poglavja, v katerih govori o gospodarstvu na splošno, o delu in energijskem gospodarstvu, o elektriki in o problemih elektrifikacije. V brošuri bo gotovo vsakdo našel dobro objasnitev vseh neznanih pojmov s področja elektrike.

Ostrovitjanov: Predkapitalistične ekonomske formacije (izdala Cankarjeva založba) je poljudno znanstveno delo o politični ekonomiji. V knjigi, ki je pisana kot neke vrste učbenik in primerna zato za vse ljudske kroge, nam avtor tolmači, kako so se razvijale

J. V. STALIN, K. E. VOROŠILOV IN M. GORKI V MOSKVI LETA 1935.

proizvajalne sile človeške družbe in kako se je iz prvotne praskupnosti razvil najprej suženjski red, nato feudalizem in slednjem kapitalizem. Pisec nam torej v tej knjigi podaja kratak pregled razvoja človeške družbe od nje nastanka do nastopa kapitalizma in prikazuje, kako se je zaradi sprememb materialnih pogojev družbe spreminjalo tudi nje pravo, religija, miselnost in običaji. Knjiga nudi obilo gradiva za študij ekonomskih problemov človeške družbe.

V zadnjih dneh so izšli tudi novi zvezki slovenskih revij. Tako je izšla prva dvojna številka vodilne slovenske literarne revije NOVI SVET pod novim uredništvom in 2.

Številka OBZORNIKA, revije Ljudske prosvete. Nadalje je izšel prvi zvezek novega letnika planinske revije PLANINSKI VESTNIK, ki je nadaljevanje dosedanje revije Gore in ljudje ter novi zvezek LJUDSKEGA PRAVNIKA.

Jules Verne: Skrivnostni otok (Mladinska knjiga) je delo znamenitega pisatelja fantastičnih povesti, namenjena mladini.

Svefozar Colic: Reke, jezera, prekopci in njihov pomen v razvoju človeške družbe je poljudno znanstveni spis, v katerem pisatelj govori o vlogi, ki so jo imela jezera in reke v človeški družbi ter o njih pomenu za razvoj prometa in gospodarstva.

PEVSKI ZBOR „IVAN CANKAR“

STRAN NAŠIH GOSPODINJ

O žolčnih kamnih in vnetju žolčnega mehurja

Razmeroma veliko število ljudi je bolnih na žolčnih kamnih. Navadno gre za ljudi nad 40. letom starosti. Zanimivo je, da obolijo ženske 3-4 krat bolj pogosto kakor moški na tej nevarni in težki bolezni.

Kaj so prav za prav žolčni kamni? Nič drugega kakor usedline, oborine kemičnih spojin. Žolčni kamni so sestavljeni iz bilirubina in holesterina, jetrnih produktov, ki se v spojnini z apnenimi solmi »organizirajo« v manjše ali večje kamenčke. Govorimo o žolčnem pesku in o žolčnih kamnih. Četudi so večji dimenzij, v velikosti kot lešnik ali oreh niso posamezno, temveč po več skupaj. Posamezni kamni se zelo redko pojavijo in so navadno večji. Iz izkustva vemo, da je približno 10 odst. ljudi bolnih na žolčnih kamnih. Vendar pa marsikdaj ugotovijo kamne v žolčnem mehuru šele pri raztelesenju. So torej tudi kamni, ki ne povzročajo nikakih težav in obratno obolenja žolčnega mehurja, ki jih ne povzročajo žolčni kamni. Katera so ta obolenja? To so vnetja žolčnega mešička, ki imajo lahko vse stopnje obolenja. Od navadnega vnetja do gnojnih procesov, ki lahko izzovejo zelo resne komplikacije v trebušni votlini. Lahko recemo, da je navadno združeno drugo z drugim in skoro vselej prisotnost žolčnih kamnov spremlja lažje ali težje vnetje žolčnega mešička.

Po teh uvodnih ugotovitvah bo bralca zanimalo, kako to, da pride do tvorbe žolčnih kamnov in kateri so vzroki, ki povzročajo nastanek žolčnih kamnov. Čisto navadno zadrževanje žolča v žolčnem mešičku zadostuje, da se tvorijo žolčni kamni. Faktorji, ki povzročajo zastoj v rednem izločevanju žolča v črevo in organizacije kamnov, so različni. Najbolj pogosti so nosečnost, tesni trebušni pasovi, dolgo sedenje, trda stolica in gotovo tudi mnogi tako imenovani konstitucionalni faktorji. Ti so dedna dispozicija, debelost in dr. Tako nastali kamni ostanejo lahko dolgo dobo v žolčnem mešičku, ne da bi se kakor koli oddali in povzročali kake bolečine. Šele vnetje žolčnega mešička ali žolčnih vodov, ki ga povzročajo bakterije, ki zalzejo v žolčni mehur iz črevesja ali pa ki nastopajo v zvezi z infekcijskimi obolenji, povzročajo nadaljnji razkroj žolča samega, kar ima za posledico, da se na dnu žolčnega mešička usedejo apnene soli, ki izoblikujejo skupno s holesterinom ali bilirubinom žolčni kamen. V takem stanju nastopajo žolčni napadi, ki so zelo boleči in ki jih povzročajo dietetične napake, udarci na trebuh, fizični in kakor kaže tudi močni duševni pretresljaji. Mnogi narodi spravljajo v zvezi z jetri in žolčnem pogum, odločnost, jezo in druge duševne lastnosti človeka. Tako pravijo Italijani pogumnemu človeku, da ima velika jetra. Slovenci pravimo, da nam bo od jeze počil žolč. Videti je, da je zveza med žolčem in duševnim razpoloženjem naša svoj izraz tudi v ljudskem, primitivnem zdravstvenem pojmovanju.

Znaki ali simptomi, ki nam razodevajo obolenja žolčnega mešička, so različni in navadno tako jasni, da le malokdaj lahko varajo. Najbolj značilen znak za žolčna obolenja je žolčni napad, ki se pojavlja navadno v večernih urah ali ponoči in katerega spoznamo po nenadnih in hudih bolečinah po jetri na desni zgornji strani trebuha. Tak bolnik ima videz splošno trpetega človeka. Pogosto spremlja tak napad bruhanje, zvišanje temperature in tudi mrzlica. Napad traja navadno pol do 1 ure, lahko pa tudi več dni. V mnogih primerih ne pride do značilnih žolčnih napadov. Taki bolniki tožijo le o stalni rahli bolečini v jetrnem predelu trebuha in o prebavnih motnjah in nezadostnih splošnih težavah.

Značilna za obolenja žolčnega mešička je zlatenica, ki pa v mnogih primerih manjka.

Posledice in komplikacije žolčnih obolenj so zelo različne. Vneti žolčni mešiček se lahko oogni in se predre v trebušno votlino, kar ima za posledico zelo težko in za življenje nevarno gnojno vnetje trebušne mrene. Trajno vnetje lahko povzroči, da se

žolčni mešiček zraste s črevesom in kasneje celo komunikacijo med žolčnim mešičkom in črevesom. Kadar se zamašijo žolčni vodi in mehanično zabranijo iztok žolča v črevo, lahko redno odteka, se žolč vrača v kri, s krvjo pa po telesu in daje vsej koži tipično rumeno barvo. Pravimo, da ima bolnik zlatenico.

Najboljše zdravilo pri žolčnih obolenjih je dietetična prehrana. Taki bolniki naj se izogibajo vseh hranil in začimb, ki dražijo izločevanje tako žolčnega kakor žolčnega soka. Branijo naj se kislih jedi, maščob in slanosti ter poprasti začimb. Belijo naj jedi z oljem in maslom in paziti morajo, da živijo kolikor mogoče telesno in duševno v miru. Zelo koristna je mineralna voda. Z reklamo razpita sredstva, ki naj bi razkrajala žolčne kamne, so navadno le trgovska zadeva in je njih učinek do danes še zelo dvomljiv. V mnogih primerih je edino uspešno zdravljenje kirurški poseg, ki je v določenih primerih, pri pogostih težkih napadih, pri gnojnih vnetjih in pri trebušnih komplikacijah edino odrešitev.

Dr. Hl.

FUKSIJA

Ta rastlina je doma v južni Ameriki, od koder smo jo v Evropo dobili v 18. stoletju. Pri nas se je fuksija močno udomačila kot okrasna rastlina, zlasti na balkonih in oknih, saj predstavlja skupaj s pelargonijo res čeden okras naših hiš pa tudi vrtov.

Fuksija ni tropska rastlina in zato pozimi ne potrebuje toplote. Mnogi pogostokrat greše in fuksije drže pozimi v toplih prostorih ter jih zalivajo tako kot poleti. Rastlinam pa pozimi listje odpade, da se odpočijejo, če jih držimo v toplem prostoru, pa jih prisilimo, da liste obdržijo in počasi brste, ter si tako izčrpajo moči. Ki bi jih morale imeti za pomladansko brstenje. Najbolje je, da fuksije, ko začno jeseni

rumeneti, vedno manj zalivamo ter jih prenesemo v hladen in suh prostor, kjer jih pustimo preko zime. Spomladi jih denemo v topeljši prostor, jih očistimo, obrežemo in ko začne rastlina poganjati, tudi presadimo. Preko poletja ljubijo fuksije toplo in vlažno ozračje zato jim močno prija, če jih preko dneva večkrat oskropimo z vodo. Razumljivo je, da potrebujejo za uspešno rast tudi obilo zraka in svetlobe.

Fuksije razmnožujemo s semenom, bolj praktično pa je razmnoževanje s potaknjenici. Krepke poganjke, ki vzbrste spomladi, odreži čim bližje stare vešice in jih vtakni v rahlo, a malce pešeno zemljo, katero večkrat namakaš in postaviš med okna.

pečenka, dušen krompir, paradiznikova omaka, čokoladna krema. Večerja: Ocvrte hrenovke, pire krompir, kompot.

Ponedeljek: Spinačna juha z rižem, kruhovi cmoki, so'ata. Večerja: Vampi s polento, cvetača.

Torek: Grahova juha, kuhana govedina, zelje in krompir. Večerja: Testenine z maslom, sir, sadje.

Sreda: Goveja juha z žličniki, mesne pogačice, riž, solata. Večerja: Artičoki, pire krompir, štrukeljčki 2).

1) Jajčno cvrtje: štiri jajca, 4 žlice masla, 50 gr masla, 8 minut. Zvrkljaj nekaj časa jajca, mleko in poper ter vlij na razbeljeno maslo in cvrti na močnem ognju.

2) Štrukeljčki: 250 gr moke, 70 gr masla, 1 prašek, 1 jajce, 1 rumenjak, 80 gr sladkorja, 1/8 mleka, 100 gr marmelade, 1 uro. Pripravi testo, ga razvaljaj in namaži z marmelado. Razreži na majhne kose in speci na močnem ognju.

KUHINGJA

Četrtek: Mineštra iz fižola in testenin, jajčno cvrtje. 1) solata, sadje. Večerja: Kuban krompir, surovo maslo, ocvrta jabolka.

Petek: Zelenjadna juha, rižot, so-

lata, palačinke. Večerja: Ribe, radič, trdo kuhana jajca.

Sobota: Riž na juhi, pečen zajec, cvetača, sadje. Večerja: Polenta z guližem, radič sadje.

Nedelja: Vlivanci na juhi, telečje

MARSALA - Okusna pijača

Če hočeš komu napraviti prijetno darilce, pa nimaš polne denarnice, potem mu boš kupil steklenico marsale. Seveda je med marsalo in marsalo velika razlika, kajti res prava marsala je doma le na Siciliji; vse, kar je od drugod, je le senca marsale, le nje slabši ali boljši posnetek. Sicer tudi sama marsala ni kdo ve kakšna dobrot, a uživa poseben sivoes.

Marsala je vino, toda ne vino kot ga je Bog dal, marveč vino kot so ga ljudje naredili. Sicilski kmetje pripeljejo v mesto v velike kleti svoje domače vino, trgovci pa ga začno predelovati.

Tam v novembru, decembru, ko je dobri sicilski most povrel, zapeljejo kmetje vino v tovarno marsale. Za marsalo uporabljajo belo vino, včasih pa dodajo tudi malo črnega grozdja. Mošt je navadno zelo sladko, ima od 23 do 28 odstotkov sladkorja. Vino ima navadno okoli 15 odstotkov alkohola. Toda za marsalo je to premalo, zato dodajo najprej alkohola, in sicer toliko, da doseže vino okoli 18 odstotkov alkohola. Ker pa je alkohol sam predrag, prisilijo vino s posebnimi dodatki, da se povpre in se množina alkohola dvigne.

Potem dolijejo sifona, ki pa ni to, kar mi navadno razumemo pod imenom sifon, nego poseben mošt. Sifon iztisnejo iz zelo zrelega grozdja, ki raste v okolici kraja Cato-ratto. Ta mošt ne vre, njegovo sposobnost, da bi vrel, zadušče tako, da dolijejo temu izredno sladkemu moštu alkohola. Če ta sifon nekaj časa stoji in se uleže, je posebno imeniten.

Tega sifona doda torej vinar 5-7 odstotkov. Prvotno vino postane vse bolj močno in dobi prijeten vonj.

Potem pripravijo še poseben mošt, ki ga pa kuhajo v velikih bakrenih kotlih, običajno 10-15 hektolitrov hkrati. Tega tako dolgo segrevajo, da se prvotna množina mošta posuši za dve tretjini in ostane samo še ena tretjina, seveda tudi primerno močna! Ta mošt nepreravno mešajo, da se ne prismoči, kajti ima v sebi ogromno sladkorja in prav lahko bi se ta začel žgati. Če se to zgodi, dobi vsa tekočina temno barvo. Te žga, ne tekočine dolijejo 3-9 odstotkov. Marsala postane vse bolj močna, bolj sladka, dobi značilno barvo in okus.

Potem imajo še perpetuo - večni. To je sto let stara marsala, ki jo po malem dodajo novi marsali. Kolikor so pa perpetua odtočili, dolijejo

nove marsale in tako ostane perpetuo - res več in so v njem res mali delci starinske marsale.

Končno čistijo marsalo z govejo krvjo, če je treba tudi večkrat. Tudi jo večkrat prelijejo, kajti čim večkrat jo prelijejo, tem boljše je in podobna stari, uležani marsali.

Prvi so marsalo izdelovali Angleži, in sicer sredi 18. stoletja. Nek John Woodhouse je poslal v Anglijo vino iz Sicilije in ker se mu je zdelo za krepkoste Angleže preslabo, mu je dodal večjo količino alkohola. To močno vino je bilo Angležem nad vse všeč in Woodhouse je napravil tovarno za to močno vino v mestu Marsala na Siciliji, ter po njem tudi imenoval novo pijačo marsalo.

Mesto Marsala ima okoli 80.000 prebivalcev, leži v zapadni Siciliji. Ime je arabsko: Marsa Ali pomeni prista.

nišče Alija (Kalifa) - Alijevo pristanišče, tako so jo namreč krstili pred stoletji Arabci, ki so tu gospodarili.

Tovarne za marsalo so napravili še drugi in danes je to na Siciliji evetova in dobljkanopsna industrija. Marsalo izdelujejo tudi drugod, vendar to ni prava marsala. Od tujcev posebno ljubijo marsalo Angleži in zanje izdelujejo prav posebne vrste močne pijače v Siciliji - S.O.M. (superior old marsala), L.P. (London particular), O.P. - (old particular).

Marsalo hranijo v lesenih sodih pa tudi v buteljkah; in Italiji je posebno cenjena kot zdravilno vino in če pogledamo v knjige ljudske medicine, bomo videli, da uporabljajo marsalo v različnih oblikah. Za prodajo je marsala godna šele potem, ko je dve do tri leta ležala v kleti.

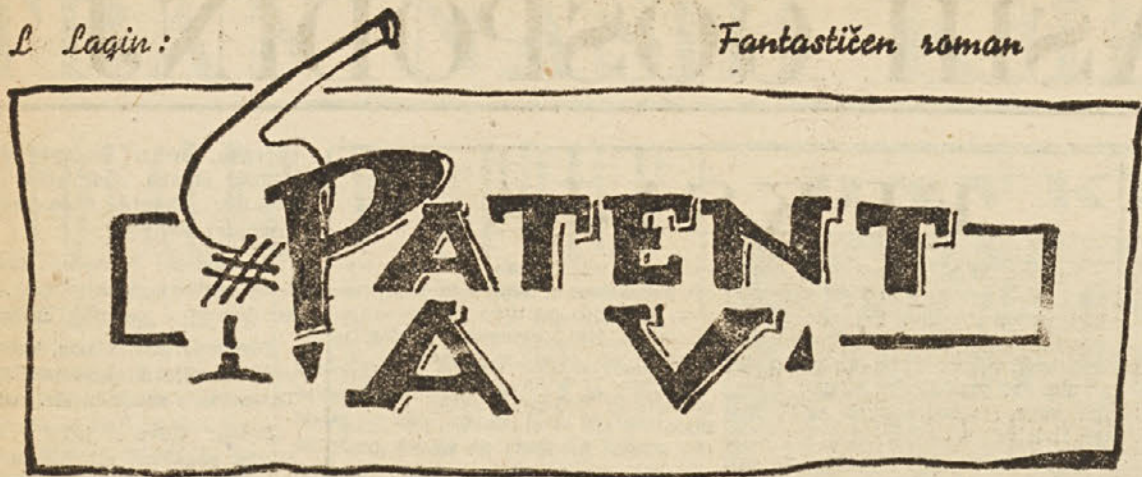
MODA

»Dober dan, Milka! Kaj vidim? Novo obleko imaš.«
»Kje pa! Samo ovratnik je nov. In bel, seveda. Kajti bela barva posvečuje, pa naj gre še za tako skromno uporabo.«
»Druge bralke, svetujemo vam kot prvo pomladno pridobitev nov ovratnik in vam prinašamo nekoliko primerov. Podaja se k vsaki obleki, najbolj pa k enostavni črni ali modri.«

L. Lagin:

Fantastičen roman

Zdravniku Stifenu Popfu, ki je iznašel zdravilo za pospeševanje rasti organizma, je Cfardeja, zastopnik tvrdke Zavora, ponujal velike vsote če bi hotel s svojim zdravilom pospeševati rast otrok. Popf je tako zločinsko delo odklonil, zato je Cfardeja sklenil da se maščuje. Pregovoril je Buka Suza, da je napadel Manhema Beromeja in izjavil, da sta zločin izvršila Popf in Anejro. Popfa so zaprli, Cfardeja je zdravilo ukradel.

Neka vdova, Gargo po imenu, je dobila obevstilo, da ji je 4 letni sinček ki so ga vzgajali v nekem zavodu, nenadoma umrl. Odpravila se je v zavod, kjer ji je ravnatelj pokazal na vrtu svež grob. Ko je odhajala z groba, je videla kako teče proti njej z odprtimi rokami kakor otrok njen pokojni mož. Se preden je kričnil "mama", je omedlela.

Sodišče je medtem obsodilo Popfa in Anejra na usmrtenje na električnem stolu.

Tomaža Magarafa, ki je po Popfovi zaslugi zrastlez iz pritlikaveca v normalnega človeka, so izvabili v Vzorno zdravilišče za učitelja v streljanju.

V zdravilišču so bili otroci, ki naj bi v kratkem roku postali očetje in dedi, matere — babice — odrasli ljudje z navadami, ki jim jih bodo vcepili.

— Seveda, seveda! — je dobrodušno odgovoril gospod Padrele.

Alfred Vanderhant, ki je prisostvoval razgovoru, se je molče priklonil, s čimer je dal razumeti, da bo vse takoj izvršeno.

— Z vašim dovoljenjem, gospod, — je nadaljeval Sim Midrub, — bi si usodil povedati, da bo treba že v štirih mesecih postaviti dopolnilna stanovanjska in učna poslopja in stanovanja za nove sodelavce.

— Seveda, seveda! — je veselo pritrtil poglavar tvrdke.

— Ali za svojo osebo česa potrebujete? — je blagohotno vprašal gospod Padrele, toda doktor Sim Midrub se je hladno nasmehnil:

— Hvala, gospod, ničesar ne potrebujem razen tega, kar že imam.

Gospod Padrele je v zadregi skomizgnil z rameni. Rad bi bil videl, da bi ta neprijetno korektni človek sprejel od njega milostno darilo. Sicer pa vrag z njim! Ko je že sedel v avtomobilu, je nenadoma doumel, da ga ta Midrub zaničuje, in bilo mu je nerodno. Poznal je nekaj takšnih domišljavih mladcev. Konec koncev pa so dobri delavci. Pri sebi pa naj mislijo, kar koli hočejo. Samo da bi se to ne poznalo na delu.

Skratka, gospod Primo Padrele je z lahkim srcem določil Midruba za znanstvenega pomočnika Vanderhantu. In če je Midrub v svojem visokem položaju prevzel nadzor nad novim učiteljem, ni delal tega zgolj zato, da bi ostal namen zavetišča v tajnosti, marveč tudi zato, ker ga je to zabavalo. Bilo mu je prijetno pri misli, da bo dva meseca vodil za nos učitelja streljanja, ki bo neprestano živel v domnevi, da dela v zdravstveni ustanovi.

DVAINDVAJSETO POGLAVJE

v katerem Pedro Gargo za večno vzljubi Magarafa

— Svoje delo boste izvrševali po opoldanskem odmoru, — je rekel doktor Midrub, ko sta zapustila obednico. — Predpoldan se bolniki ukvarjajo pri tekočem traku in na ribniku.

Nista še prišla do okroglega poslopja s tekočim trakom, ko sta slišala veselo hrumenje od strani jedilnice, kar je pomenilo, da se je zajtrk končal. Kmalu se je začelo cepetanje nog po gramozu in nato je Magaraf zagledal gojence, ki so se bližali v dvostopni vrsti. Peli so neskladno, a z izredno vneto:

*»Ker smo strička poslušali,
smo do sita se najedli;
če ne bi strička poslušali,
ne bi se najedli!*

Ina zopet:

*»Ker smo strička poslušali,
smo do sita se najedli!*

Ko so stopili v delavnico, so pretrgali petje in naglo razbežali na svoja mesta.

Magaraf je opazil, da je nasproti vsakemu delovnemu mestu visela na zidu deščica. Na deščicah ni bilo ne napisov ne števil. Pač pa so bili na vsaki deščici naslikani sadeži, jagode, živali in predmeti. Dva in šestdeset deščic in dva in šestdeset različnih slik. Na ta način so si nepismeni gojenci gospoda Vanderhunta zapomnili svoje mesto pri tekočem traku. To ni bilo kdo ve kako težko.

Polovico dolžine tekočega traka so zavzemali moški, polovico dekleta. Ob strani so ležali na majhnih podstavkih navijalni ključi, odvijachi, deli nekakšnega motorja.

Čuvaj je pritisnil na gumb na porazdeljevalni deski, razleglo se je glasno in dolgotrajno zvonjenje in prostodušni izrazi so izginili z obrazov gojencev, kakor bi mignil. Vsi obrazi so bili videti napeti in zaskrbljeni. Čuvaj je vključil vzvodno st'kalo, tekoči trak se je počasi premaknil in Magaraf je videl, kako je na tekočem traku postopoma nastajal avtomobilski motor.

Samo otroško glasni vzdih olajšanja, ki so sledili drug za drugim za oddaljujočim se motorjem so dokazali, kako mučno je bilo za gojence Vzornega zdraviliškega zavetišča nepretrgano pomikanje žvenketajočega tekočega traka.

— Neverjetno! — je zašepetal doktor Midrub Magarafu. — Še pred dvema tednoma niso nikakor mogli razumeti, da je bilo zvonjenje znak za začetek dela.

— Vzlic temu pa je to neprijeten prizor, — je rekel Magaraf.

— Zdravljenje je vselej zvezano z neprijetnimi procedurami, — se je nasmehnil Midrub. — Spomnite se grenkih kroglic, ricinovega olja, zoprnih bodljajev pri raznih cepljenjih. Da niti ne govorim o kirurških operacijah. Vsekakor pa so navadne metode zdravljenja kretenizma neprijetnejše in imajo neprimerno manj uspeha od naše... Oprostite, da vas za nekaj časa zapustim. Videla se bova pri ribniku — in naglo je odšel v svoj kabinet: moral je zapisati misel, ki mu je pravkar prišla na um.

Medtem se je delo pri tekočem traku končalo in gojenci so imeli zdaj petnajst minut odmora, da bi se razgibali in odpočili, preden pojdejo k ribniku.

Zdaj so bili zopet popolnoma srečni. Z veselim kričanjem so se razbežali po prostrani trati in razposajeno suvali drug drugega tako krepko, da bi se sleherni mladostnik od trdega sunka zrušil na tla.

Magaraf je stopil k čuvaju, da bi se z njim pogovoril, ko se je razleglo glasno vpitje moškega, ki so ga topli. Naglo sta stekla h grmovju, ki je obdajalo trato prav pri vhodu v delavnico. Magaraf je prvi pritekkel, medtem ko se čuvaju očitno ni mudilo — in videl, kako je kaka šestorica moških in deklet tepla Pedra Garga, ki je bil pritisnjen k opečni steni delavnice.

— Mama, oj ma-a-ama! — je vpil Gargo iz vsega grla in se skušal iztrgati iz rok svojih mučiteljev. — Oj, pustite me, ne bom več! Oj, pustite me!

— Proč! — je zakričal nanje Magaraf in hipoma so se mladi ljudje razkropili na vse strani.

— Oj, striček, striček! se je Pedro stisnil k svojemu nepričakovanemu rešitelju in se znova še bolj razjokal.

Magarafu je bilo nerodno, ko je videl krepkega telebana, ki je bil večje postave od njega in se je jokal ko otrok. Pretresen je pobožal Pedra po razmršeni glavi in mu otrl z nosnim robcem krvavi obraz:

— No, umiri se vendar, umiri se! Ne bodo te več topli...

— Ni res, striček, še ga bomo, — je nenadoma zaslišal za seboj globok bas.

Ozrl se je in videl, da so se gojenci, ki so se bili razpršili vpricho njega, znova zbrali in zdaj radovedno prisluškovali, kako je tolažil ihtočega Pedra.

— Zakaj ga boste topli? — je vprašal Magaraf, ki je osupnil spricho predrzne groznje. — Kaj vam je naredil?

Namesto odgovora so se gojenci nerazumevaljoče spogledovali: ali se novi striček šali? Zastavni črnooki mladenč, ki se je boječe skrival za hrbiti tovarišev, je v lepem donečem basu pojasnil Magarafu:

— Vselej hoče prvi kašo imeti. Zato!

Vsi so z glasnim odobravanjem pritrtili, a nesrečni Pedro, ki se je bal novih udarcev, se je znova razjokal.

— Zdaj pa čujte, prijatelji! — je odločno izjavil Magaraf in strogo pogledal na gojence, ki so hkrati utihnili. — Kdor se ga samo še enkrat dotakne, ne dobi nikoli več sladkorčkov! — v podkrepitev svoje groznje jim je zažugal s kazalcem. — Ste razumeli?

— Vsi so mračno molčali.

— Ste razumeli? — je še bolj grozeče vprašal Magaraf.

— Smo razumeli, — so neradi odgovorili gojenci.

— Ni mi všeč, da tako odgovarjate, — je rekel Magaraf. — Veselo morate odgovoriti. Sicer bom jezen na vas in vas ne bom učil streljati iz puške. Zdaj pa bolj veselo! Odgovorite: smo razumeli!

— Smo razumeli, striček! — so odgovorili gojenci v zboru, ker jih je navdušila novica, da se bodo učili streljanja.

— Še glasneje in bolj veselo! — je ukazal Magaraf.

— Smo razumeli, smo razumeli, striček! — so zakričali gojenci, tokrat že docela veselo in tako glasno, da je Magarafu zabrnelo v ušesih. — Smo razumeli, smo razumeli!

Od prejšnje jeze ni ostalo v njih ne sledu več. Zdaj so bili vsi vneti spricho privlačnega učenja, ki jih je čakalo. Njihovi obrazi so zopet prostodušno in blagohotno žareli. Zgrinjali so se okrog Magarafa in ga skušali objeti okrog pasu, dotakniti se vsaj za trenutek novega strička.

Neka deklica ga je prišla za roko in korakala poleg njega ter mu zaljubljeno gledala v oči. Druge roke se je krepko oprijel srečni Pedro Gargo. Oboževal je tega novega strička z vsem žarom otroka, ki je hrepenel po božanju in se bal, da ne bi izgubil čudežno pridobljene sreče.

Zopet se je oglasil rog, razlegli so se ukazi in gojenci so cepetali molče in z mračnimi obrazi v vrstah, toda brez petja, mimo Magarafa k širokemu železobetonskemu pristanu.

Na nasprotnem bregu ribnika, na gladkem krovu križarke sta bili videti dve postavi uslužbencev. Prvi je stal pripravljen pri krmilu, drugi se je ukvarjal v ograjenem prostoru na krovu z majhno mizo, na kateri je nekaj razstavljal.

Gojence so postavili v dveh vrstah ob straneh širokega žleba, dolgega okoli tri in pol metra, ki je ležal na tlakovanem pomolu navpično proti bregu. V žlebu je bilo nekaj, kar je bilo podobno ogromni jekleni cigari, ki se je od zadaj končala v vijak z navzkrižnimi navpičnimi in vodoravnimi lopatami. Bl'že srednjega, debelejšega konca cigare se je dvigala poševna kupola. Skozi prozorni okvir je bil videti usnjen, nekoliko nazaj nagnjen sedež, pred njim pa elegantno krmilno kolo, kakršna imajo dirkalni avtomobili.

Inštruktor, visok, suh moški, rumene umazane polti, je strogo izpregovoril:

— Pedro Gargo, Min Ašrej!

Na obrazih novega Magarafovega prijatelja in poleg njega stoječega plavolasca s pegastim obrazom je šnil trpek nasmešek.

— Razen vaju dveh, — je nadaljeval inštruktor in ju ošinil s pogledom, ki ni obljubljal nič dobrega, — ponavljam, razen vaju, so že vsi pogostili tovariše. Če vaju bodo pošteno pretepli, jih ne bo mógel nihče zato grajati. Danes imata zadnjo priliko pokazati, da sta nekaj vredna. Min, ti pojdež prvi.

Inštruktor je dvignil prozorno kupolo cigare. Min Ašrej je naglo zlezal noter, sedel in se z obema rokama krčevito oprijel krmila. Inštruktor je hermetično zaprl kupolo, potrkal s prstom na prozorno snov in zakričal Minu Ašreju, ki je strahoma čakal:

— Pazi, ne bodi strahopeten! Ni se ti treba ničesar bati! Pazi, da ne zgrešiš poti!

Min je z boječim nasmehom pokrinal z glavo.

Inštruktor je dvignil desno roko. Na ta znak je uslužbenec na ladji pritisnil na gumb na krmilu in furnirana križarka se je začela pomikati vzdolž nasprotnega brega s hitrostjo naglega pešca.

Najljepši svet

7

Lenka je molčala vsa potrta. Osupnilo jo je, ne samo to, da se je Ota, ki je tako dolgo vdano prenašal njeno nadvlado in nezasluženo zasmehovanje, tako nenadoma uprl in izpregovoril toliko besed zapovrstjo, ampak z grozo si je priznala, da je govoril resnico. Njena dejanja, ki so ji uhajala nehote in brez pomisleka in doslej tudi brez spominov, so se ji zdaj predočila kot grdi in nedovršeni izdelki, ki jih je nekdo delal v temi, a se na svetlem pokažejo njihovi nedostatki in pogrški. Zlasti pa se je zgrozila, ker so bili njena jeza in izrazi zlobe na las podobni hudim očetovim izpadom.

»Ni treba, da se z mano pelješ, če sem tako hudobna!« ga je zavrnila.

Na tihem pa se je sama začudila tem svojim besedam. To, kar je rekla, vendar ni bil izraz tega, kar je čutila! Toda skrita sila jo je poganjala v to smer jeze. Ni priznala svojega poraza ne sebi ne Otu, toda od tega časa je bila redkobesedna kakor hitro je začutila, da ji sili v glavo vroči naval jeze. Ugriznila se je v ustnice, v laket ali v hrbet roke in se premagovala, da ne bi vzrojila.

Toda jezik je bil urnejši in bolj nagel kakor volja in vselej ji je bilo, ko da drsi s strmega hriha in se ne more ustaviti niti z obupnimi prijemi med padanjem. Vse je pokalo, se lomilo in padalo z njo. K temu se je pridružila neka sovražnost, ki jo je čutila do ljudi, ki so jo pognali v jezo, čeprav nehote; imela jih je za namerne netilce nevarnega ognja, ki je plamenel v njej in jo vselej premagal, in za tajne očetove priganjače. Grenka kaplja je padla v sladki napoj življenja mladih dni. Ni ga mogla več piti z blaženo zaprtimi očmi. Morala je gledati in videti.

Tri krasna šolska leta so minila kakor eno leto. Lenkina spričevala so bila vedno odlična. Prve čase je B'lanska, ki so ji laskali hčerini uspehi, nosila kazat šolska spričevala sosedam. Kmetice so sodile, da bi se bila morala Lenka roditi deček, potem bi bilo vse prav. Tako so hvalile v obraz, zadaj pa so govorile:

»Čemu je tega treba ženski?«

Sčasoma so tudi uspehi postali vsakdanja reč, a najodličnejši uspeh je postal nekaj, kar se razume samo po sebi. Gospod oče se je delal, ko da nič ne ve, sestri pa nista imeli časa, da bi se zanimali za takšne malenkosti.

Zato pa so se mlevci naučili prinašati Lenki razne pisemske sestavke; zložila jih je in napisala vse z lepo, vzorno pisavo, z otroškimi, neustaljenimi, tankimi potezami.

Ni pozabila svojega sklepa, da hoče biti kolikor mogoče malo podobna očetu. Prizadevala si je, storiti vselej nasprotno od tega, kar bi bil po njeni sodbi storil oče.

Vedno je mislila na to, da ne bi pokazala zlobe, čeprav je čutila nepremagljiv nagib k temu. Tako je čakal nanjo nekoč Ota pred šolo. Vsi razredi so odšli, dekleta so se razšla, tlak je utihnil. Sivi mraz je stal na ulici. Lenka si je naredila kukalce v zamrzlem okenskem steklu, a sama na toplem opazovala, kako Ota v mrazu prestopa in cepeta z nogami. Zasedovala je, kako hodi sem in tja, in zlobno zadoščenje je poganjalo v njej ter se iztegovalo ko želo. Odmaknila se je od okna in se ukvarjala z docela nepotrebnim pospravljanjem v razredu, zadovoljna, da tam zunaj nekdo zaradi nje zmrzuje. Z zadoščenjem si je pravila:

»Tam je, čakal!«

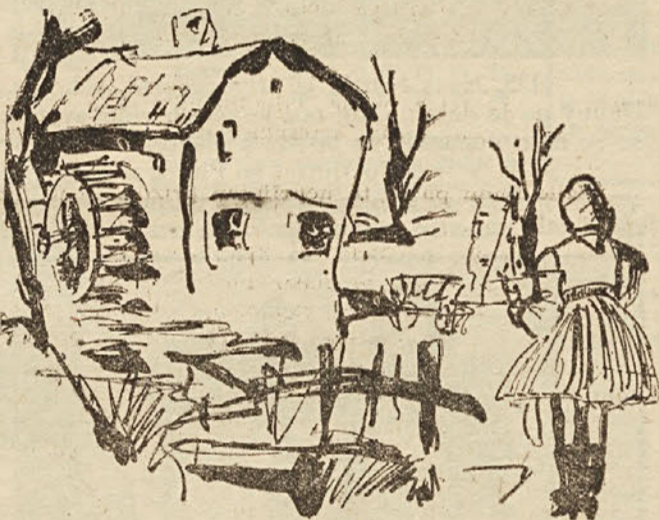
Čutila je, da je fant popolnoma v njeni oblasti, in to ji je laskalo.

In spet je pritisnila oko na kukalce in videla, kako fant bije s peto po izhojenem snegu, se ozira in pogleduje v okno, za katerim je ona stala nevidna. Naslajala se je z občutkom moči in oblasti.

Nenadoma je zapazila, da ima deček rdeč nos kakor prosjaški otroci. To jo je raznežilo, da je naglo stekla dol, prekakujoč štiri stopnice hkrati, a po poti domov je bila prijazna in uslužna.

Čeprav je imela zelo rada šolo, je bila vesela njenega konca. Šola ji je bila prehod, most na lepše razcveten in sončen breg.

Ko je stopila v mlin po končanem šolskem letu, ji je bilo tako slovesno, kakor da so jo sprejeli s trobentami in vzklikanjem. Razgledala se je po dvorišču in pomislila, kako se je zmanjšala in skrajšala razdalja od poslopja do hlevov, od vhoda do vrta. Na vrt! V priljubljeni vrt, ograjen z na pol podrtim, z nevehom in mahom poraslim zidom! Kako majhna so belo zamrežena okna v kuhinjo, kako nizka ta večno odprta vrata v mlinsko sobo! Od

TAKO SI JE LENKA POGOSTO PREDSTAVLJALA MLINSKO POSLOPJE: KAKOR VELIK CVET POMLADNEGA KOSMATINCA, KI JE POLN PRAŠNIKOV IN BARVA ZRAK IN VETER S CVETNIM PRAHOM

tam se je valil danes ko nekdanj beli močnati prah kakor cvetni prah iz čaše nekega ogromnega cveta. Da, tako si je pogosto predstavljala mlinsko poslopje: kakor veliki cvet pomladnega kosmatinca, ki je poln prašnikov in barva zrak in veter s cvetnim prahom.

In zdaj: Vsi bodo pritekli, radovedni bodo, zavriškali bodo od veselja nad Lenkinim uspehom v šoli in jo vroče objemali!

Napotila se je k stanovanjskemu poslopju; kuhinja je bila prazna, na posteljni platnici je šumelo sveže oprano perilo in oskrobljeno platno je šuštelo pod opreznimi koraki mačke.

Lenka je stekla v vrt.

»Tam so vsi!«

Vrt ji je bil vselej čarobno razgrnjena zakladnica. Slepil jo je, polnil vid, sluh in tip in se polegla na jezik kot sladek vonj. Drévjé se je kopalo v plamenčém zraku; slaherno deblo je žarelo v barvnih odsevih luči. Visoka, še nepokošena, sočno dišča trava se je trla ob Lenkine čevljičke. Kako lahko je bilo dihanje in kako svobodno je bilo vse bitje! Pesem je sama zletela iz grla. Med temnimi debli je migljalo pisano materino krilo. Lenka se je napotila k njej. A že na poti je zagledala Ano, ki je obečala perilo na vrvi, napete med drevesi, ali ga razkladala po travi.

Ana je bila zardela, kostanjevi, rdeče sijoči lasje so se voljno kodrali nad čelom in na tilniku; okrog vse glave so jo obdajali liki zlatenkast sij. Polne ustnice na zagorelem obrazu so žarele škrlatno rdeče. Rokavi so bili zavihani preko komolcev, da so se videli beli lakti z drobnimi, rjavimi pegami med svetlim mahom.

Ana je pogledala Lenko z radovedno kljubovalnostjo. Lenka je mahala s spričevalom. Ana je stopila tedaj radovedna za korak naprej:

»Kaj neseš?« je vprašala kratko in gledala nanjo izpod obrvi.

»Same enojke, Ana!«

In Lenka se ji je obesila okrog vratu ter sipala na zagorelo polt poljub za poljubom.

Ana je nekaj časa prenašala poljube, ne da bi jih vračala, a na njenem obrazu je bilo nekaj tiste pikre zančljivosti ljudi s kmetov, ki jim v mestu slijo kakšno potratno reč.

Naposled se je otresla Lenke:

»Pusti me! Mislila sem, da neseš kdo ve kaj. Očka bo s tem peč zakuril.«

Deklica je z nehoteno krettno skrila spričevalo za hrbet. Nekaj trenutkov se je pomišljala, kam bi zdaj.

»K mamicil K mamicil! Tam je vrelec luči, ljubezni in razumevanja!«

V najkrajši smeri je stekla po travi k pisarnemu krilu; glasno si je pela. Med tekom je zapazila, da se krilo ne giblje več med drevjem, nad krilom je mirno obtičala modra janka a nad janko je Lenka že med tekom razločila materin obraz, poln gub in mehkih vrečic pod očmi, na licih in pod brado.

Materina roka se je dvignila in preti. Lenka je nehala peti.

»Kaj? Travo! Travo tepta? Za košnjo? Kaj bo trava, to tukajle, mamica, spričevalo!«

Lenka je najrajši poljubljala mater prav na te mehke vrečice; njene ustnice so se zabodle vanje kakor v čipke in ko je pritisnila semkaj svoj obraz, je čutila, kako gladek je mamičin obraz. To je bilo tem prijetneje, ker je bil od daleč videti raskav od starosti.

Podrla me boš, otrok! Ah, Jezus! je tarnala mlinarica.

»Konec je s šolo! Popolnoma! Mamica, mati, dekleta so jokala, ko da jim je kdo umrl! Kaj pa spričevalo, še pogledati ga nečete?«

»Dobro, potem, doma. Brez naočnikov ne bi videla.«

»Niste nič radovedni, mamica?«

»Saj je vedno isto, ali ne? Daj sem!« jo je tolažila mati; zakaj v deklčinem glasu je zatrepetalo razočaranje, deklica pa je bila materin ljubček.

Teško se je spustila na štor in Lenka je videla, kako je postala neokretna in široka. Starost jo obklada z nekakimi blazinami ka-li? Mati, ki ja je bila vzor moči in gibčnosti, se ji ni zdela več vredna občudovanja, ampak pomilovanja spričo njenih zredčenih las, orumenele polti, upadlih ramen in tako slabo negovanega života ko še nikoli. Mlinarica pa, čeprav je ni gledala, je zaslutila to usuplo otrokovo sočutje, vzdihnila in rekla:

»Staram se, dragica, v grob rastem.«

Lenka se je ustrašila; bilo ji je, ko da jo je mati zalotila pri grdi misli, hkrati pa ji je bolešno sočutje do matere, sočutje, ki je njo samo ranilo in krotilo, napolnilo grlo z bridkostjo, da se je stisnilo z neslišnim ihtenjem. Objela je znova mater in rekla:

»Kaj govorite, mamica? Ne govorite tako! Strašno me to boli! Vi ne smete biti tako zanemarena kakor Kaftanka! Vi morate biti vedno moja krasna, mila, zlata mamica!«

»Daj sem!« je mlinarica znova iztegnila roko po spričevalu.

Gledala je na list papirja, na katerem so stara-joče se oči videle samo nejasne čačke. Pokimala je z glavo in rekla:

»To bo gledala Kaftanka, in kmetice, ko prihajaš domov s tako slavo. Majorici pa moraš nesti pokazati, da veš.«

Film

Jugoslavanski barvani film "Parada mladosti"

Po kratkem uvodu, ki ga sestavljajo pokrajinske slike iz vse naše domovine, posebej še z mladinske proge Samac-Sarajevo, nas popelje kamera na Beograjske Tera-rije, kjer je postavljena tri- buna, mimo katere se pomi- ka parada: kolona za kolono fizikulturnikov v njihovih bar- vitih krojih, z zastavami, ve- likimi prastičnimi znaki se pomika mimo nas.

V drugem delu filma vidi- mo popoldanski nastop fizik- ulturnikov na stadionu CD JA. Obe veličastni prireditvi sta mogočno pričevanje o življenjski radosti naše mla- dine, pričevanje o delu naše- ga ljudstva v borbi za plan, o njegovi ljubezni do velike- ga učitelja in vodnika Mar- šala Tita.

Cel štab treh izbranih re- žiserjev in osmih operaterjev je opravil tu resnično pionir- sko delo, ki ga lahko primer- jamo delu naših filmskih ustvarjalcev iz leta 1945. Brez izkršne koli tradicije, brez izkušenj so ustvarili barvani film, ki ima sicer še vrsto ne- dostatkov, a je v celoti ven- darle vreden najvišjega priz- nanja, ki ga je dobil s tem, da so ga predvajali na sve- čanih predstavah v izozem- stvu — in da so njegovi ust- varjalci dobili nagrado Ko- miteta za kulturo in umet- nost pri vladi FLRJ.

Pri barvnem filmu je prav posebno očita bistvena razli- ka med reportažnim in umet- niškim delom. Barvna tehni- ka zahteva v umetniškem fil- mu od režiserja, da brezhib- no obvlada tehnična sredstva od ličila (šminka) do naj- bolj zapletenih razsvetljalnih naprav. To je čisto pravo znanstveno delo. Pri filmski reportaži pa sta režiser in operater navezana le na svoj okus, spretnost, iznajdljivost in trenutno domiselnost. V "Paradi mladosti" je vrsta prizorov, ki dokazujejo, da teh lastnosti ni manjkalo nje- nim ustvarjalcem: zastave slo- venskih fizikulturnikov, mošt- vo "Rdeče zvezde" itd. Res je pa na nekaterih mestih videti, da so ob pazljivosti, ki so jo posvečali obvladanju barvne tehnike, zanemarjali osnovno delo s kamero in s tem zmanjšali vrednost neka- terih prizorov. Izredno lep primer obvladanja barvne tehnike in upravljanja kame-

re obenem pa je n.p.r. slika iz uvoda, ki preide z lokva- njem in ločja v velikem poš- netku na pokrajinski posne- tek Blejskega jezera.

Kljub nedostatkom, ki so ob vsakem prvem koraku neizbežni, pa je film pom- embno in veliko delo. Z veseljem in zanimanjem si ga bo ogledal ne le vsak fizikul- turnik in mladinec, ampak vsakdo, ki želi videti na plat- nu moč in lepoto naših nar- odov, njihovo mladino.

Skupinski obiski fizikultu- rnih aktivov, mladinskih orga- nizacij, sindikalnih podružnic in šol, bodo najlepše zasluže- no priznanje ustvarjalcem fil- ma.

Teden slovanskega filma v Pragi

Českoslovaška filmska druž- ba v Pragi je že v nekate- rih mestih českoslovaškega podeželja priredila dneve slo- vanskega filma. Od 1. - 5. marca je bil v Pragi teden slovanskega filma. Vsak dan so predvajali po en slovanski film. 1. marca sovjetski film "Slava Moskvi", kratki bar- vani film "Ostankino" in ri- sani film "Orlovske pero". 2. marca jugoslavanski film "Ta narod bo živel", 3. marca bolgarski film "Bulgaria" in kratke filme "Dan v Sofiji", "Sončni dnevi" in "Ribiči Črnega morja", 4. marca je bil na programu novi češki film "O čevljarju Matouš in krački film "Življenje in številke", 5. marca poljski film "Oswieczym". Poleg o- menjenih filmov so na vseh predstavah predvajali "Slo- vanski pregled", ki ga izdaja Českoslovaški journal. Zani- manje za slovanske filma v Pragi je zelo veliko.

Tečaj za filmske reži- serje v Zagrebu

"Jadran-film" prireja skup- no s Komisijo za kinemato- grafijo Ljudske republike Hrvatske v Zagrebu tečaj za filmsko režijo. Trenutno ga obiskuje petdeset tečajnikov; večinoma so to sedanji reži- serji in asistenti režije, nekaj pa je tudi tečajnikov, ki se šele nameravajo posvetiti filmski režiji. Letos bodo otvorili še en tak tečaj.

TORTILJSKOL predmestje

JOHN STEINBECK

Ilustrira B. Grom

133. Še istega dne so prijatelji odnesli zaklad patru Ramonu. Pirat mu je govoril: »Moj psiček se je počutil zelo slabo in zato sem obljubil sv. Frančišku svečnik. In glej, pes je ozdravel; mar ni bil to čudež?« Pater Ramon je resno prikimal in obljubil, da bo kupil svečnik. Odslej so tovariši gledali na Pirata bolj spoštljivo, vedeli so, da mu nebeška zaščita nadomešča duševne pomanjkljivosti.

134. Domov so se tovariši vračali vsi ponižni in polni usmiljenja. S petimi dolarji, ki so ga pekli v žepu, je Danny nakupil hrane in vina. Večer so praznovali na čast Piratu. Jezus Marija ga je izpraševal: »Si imel morda kak svet privid, ko si obljubil svečnik?« »Morda; morda sem videl hoditi po zraku svetega Frančiška, žarečega kot sonce.« »In se ne spominjaš točno?« »Da, da svetnik se mi je nasmejal in zgodil se je čudež.«

135. Jezus Marija je pripovedoval, kako se je njegovi umirajoči materi prikazala Mati božja. Danny pa je dejal: »Moj oče je včasih videl svetnike, včasih pa vruga, kakor je bil pač dober.« Tovariši so se nato domenili, da bo šel k blagoslovu svečnika samo Pirat, toda brez psov.

136. V nedeljo zjutraj so Pirata najprej pošteno umili, nato pa so ga pričeli oblačiti. Zelo so se trudili, preden so ga prepričali, da mora nositi nas pod sukničem in ne vrh njega. Vdal se je šele, ko so mu dejali, naj nosi sukno odpeto, da bodo vidni bleščeči kamni na pasu.

137. Končno je bil oblečen. Na sebi je imel klobuk Pilonovega očeta, Dannyjevo srajco, Joeve hlače ter vijoličasto zelen robec okrog vratu in bleščeč pas. Korakal je po sobi gor in dol in prijatelji so ga opozarjali, kako naj dviga noge in kako naj se vede, da ne bodo ljudje opazili, da ni vaju lepih oblek.

138. Težko se je poslovil od psov, brez njih se je čutil osamljenega in nesigurnega, vendar se je premagal in srečno dospel do cerkve.

RADIO

SPORED VAŽNEJSIH ODDAJ RADIA TRST II (val. dolžina 203,6) y tednu od 4.4 do 10.4.1948

Slovenska poročila vsak dan ob 7.45, 12.45, 19.45 in 23.15.

Nedelja: 9.30 Kmetijska od- daja, 13.00 Glasba po željah, 17.00 To, kar vsakdo rad po- sluša, 19.00 Pevski zbor iz Bo- ljunca, dirigira Drago Zerjal, 20.00 Glasbene uganke, 21.00 Vesela oddaja, igrajo člani SNG.

Ponedeljek: 12.10 Ruske na- rodne pesmi, 18.30 Odlomki iz oper Musorgskega in Borodina, 20.30 Na saksofon igra Dražil Srečko, 20.45 Slovenščina za Slovence, 21.15 Pisan spored slovenskih narodnih pesmi iz- vajajo: Roman Petrovič, Da- na Ročnik in August Stanko.

Torek: 12.10 Slovenske na- rodne pesmi, 18.15 Iz opernega sveta, 21.00 Slušna igra, 22.00 Simfonični koncert Slovenske filharmonije.

Sreda: 13.00 Glasba po že- ljah, 18.00 Klavirski koncert L. M. Škerjanca, 20.00 Portreti velikih skladateljev - Giuseppe Verdi, 21.00 Beethoven: Sonata v F duru za violino in klavir - izvajata: Prevoršek Uroš in Anton Trošt.

Četrtek: 12.10 Srbske in hr- vaške pesmi, 18.15 Koroške pe- smi pojejo Fantje na vasi, 19.00 Violinski koncert Karla Kuharčevića, 21.00 Igra, 22.00 Skladbe slovenskih skladateljev izvajajo pianist Anton Trošt, 18.30 Zenska ura.

Petek: 12.10 Slovenske na- rodne pesmi, 13.00 Glasba po željah, 20.00 Cajkovski: Kon- cert za violino in orkester, 22.00 Komorne skladbe W. A. Mozarta izvajajo: Lipovšek, Sedelbauer, Stanič in Hanže- kova.

Sobota: 13.30 Slovenske na- rodne in partizanske pesmi, 19.15 Skladbe slavni skladate- ljev, 20.00 Narodne pesmi iz- vajajo trio harmonik, 21.15 Kon- cert slovenskih reproduktivnih umetnikov.

ŠAH Svetovno prvenstvo

DR. EUWE, RESHEVSKY IN FINE, KI MU »VELIKODUSNI« AMERICANI NISO OMOGOCILI UDELEŽBE NA TURNIRJU

Velemojstri so v Haagu doigrali 10 kol, oziroma prva dva kroga in s tem dokončali »notandski« del turnirja. Potem so opotovali v Moskvo, kjer bodo odigrali še tri kroge. — V devetem kolu je v nadaljevanju igre Smislov premagal dr. Euweja; on je edini doslej obakrat premagal Euweja, Reshevski in Botvnik sta remizirala. V desetem kolu je Botvnik že v drugo porazil svojega najresnej- šega tekmeča Keresa, ki se je že v 27. potezi vdal, medtem ko se je partija med Euwejem in Reshevskim končala z remijem, potem ko so že pričakovali Euwejevo zmago. Stanje po prvem delu veturnirja je naslednje: Botvnik 6 točk, Reshevski 4 in pol, Keres in Smislov po 4 in dr. Euwe 1 in pol točke.

V 4. kolu sta igrala partijo Botvnik-Reshevsky, v kateri je

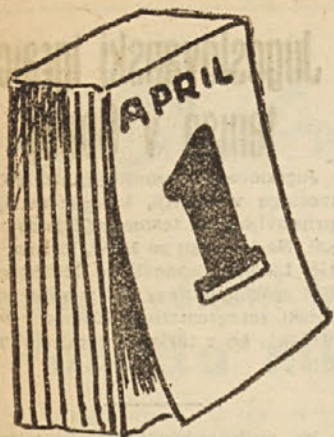
Botvnik kot beli poskusil na nov in originalen način kreniti z običajne teoretične poti v Niemcovicev otvoritvi. Vendar je Res- nevsky dobro odgovarjal in dosegel že nadmočno pozicijo, katere pa ni dobro izkoristil. Misel je v časovno stisko in napravil napa- ko, zaradi katere je se celo izgubil, ker je preveč forsiral napad.

NIEMCOVICEVA INDIJSKA OBRAMBA

Beli: Botvnik Crni: Reshevsky
1) d2-d4, Sg8-1b, 2) c2-c4, e7-e6 3) Sd1-c3, Lf8-d4, 4) e2-e3, d7-d5, 5) a2-a3, Lf8-e7. Običajno se vzame na c3. V. zadnjem času se pa lovec vrača nazaj. 6) Sg1-f3, 0-0, 7) b2-b4, ... To je nova poteza, ki se pa ne obnese, forsiranje napada na damskem križu ni dobra, ker dobi črni dovolj časa za protitudar v centru. 7) ... Sg8-d7, 8) Lc1-b2, c7-c6, 9) Lf1-d5, d5xc6, 10) Ld3xc4, Le7-d6, 11) Sc3-e2, a7-a5, 12) b4-b5, Sd7-b6, 13) Lc4-d3, cbxd5, 14) Ld3xb5, Lc8-d7, 15) Dd1-b3, a5-a4, 16) Dd3-d4, f8-a5, 17) Se2-c3, Dd8-e8, 18) Lb5xd7, Dd8xd7, 19) 0-0, f8-c8. Iz situacije, ki je sedaj nastala, se dobro vidi, da ima črni prav dobro igro. Beli je porabil s pre- hitrim napredovanjem o kmeta preveč časa in je v razvoju zaostal. Reshevsky prevzame iniciativo v svoje roke, 20) e3-e4, Sd6-c4, 21) Lb2-c1, e6-e5, 22) f1-f1-d1, e5xd4, 23) Dd3xd4, ... Sg4x3 ne bi bilo dobro, ker bi črni dobil premočen napad na kraljevo križo s Ta3-h5.

23) ... Dd7-c6, 24) Ta1-a2, h7-h6, 25) h2-h3, Ta3-g6, 26) Sc3-d5, Sf6xe4? Napačna. Črni verjetno zaradi časovne stiske ni dovolj preцениl pozicije, ki sedaj nastane. 27) Ta2-c2, f7-f5, 28) g2-g4, ... Presenetljivi protitudar, ki popolnoma razbije napad velm mojstra, 28) ... Lab-c5? Sedaj je pa črni že izgubljen. To je huda napaka. Ameriški velm mojster, ki je sicer poznan, da je eden najboljših brzih igralcev, je tu odpovedal. 29) g4xf5, Dd6xf5, 30) Dd4xe4, Df5xh3, 31) Sf3-h2, Te8-c6, 32) Sd5-f4. Tu je črni prekoračil čas za razmišljanje ali je partija tako že zgubljena.

Ing. Sikošek Boris.

PEPA PISE JUCI

DRAGA JUCA!

Najpoprej najlepša hvala za velikonočno pismo, tudi mi s polico nič kaj letos se gostili nismo. V izobilju praznovali letos so lahko le taki, ki od tujih žuljev v žepu jim letijo tisočaki. Kdor pošteno kruh si služi, ta dandanes tenko piska, je vesel, če s plačo pride vsaj do skromnega prigrizka. Vendar pa nam vsem je znano, da nekoč bo to drugače, takrat tudi rokočelec si omislil bo pogače. Da pa do tega ne pride, na zapadu se bojijo in na vse pretege ljudstvo s komunizmom zdaj strašijo. Tudi papež nič ne mara, da izboljša se to stanje, ker pač od kapitalistov lep dobiček vedno žanje; in zato že vero vključil je v volitveno propagando, ves svoj vpliv je moč postavil za De Gasperija bando. Za veliko noč povedal toliko je neresnice, da poštemu kristjani je stopila kri v lice. Kaže, da De Gasperiju more strašno slabo iti, ko celo sam oče papež mora na pomoč mu priti. S svojim govorom grdo je svoj krščanski stan okužil, to pa ga prav nič ne moti, saj dolarje je zaslužil. Za dolarje v Vatikanu pa bi marsikaj storili, tudi Kristusa, če treba zanje bi na križ pribili. Osemnajstega aprila pa utegne se zgoditi, da na lepem Vatikanu se pomanišajo profiti. Ker pa papeža ne miha, da bi samo Bogu služil, se je v predvolivni borbi pač profiterjem pridružil; zanje dela in se trudi, za molitev nima časa, glavno je, da se z dolarji mu lepo napolni kasa. So po mojem mnenju cerkve kraj, kjer treba je moliti, ne pa, da te tam utijo koga treba je voliti.

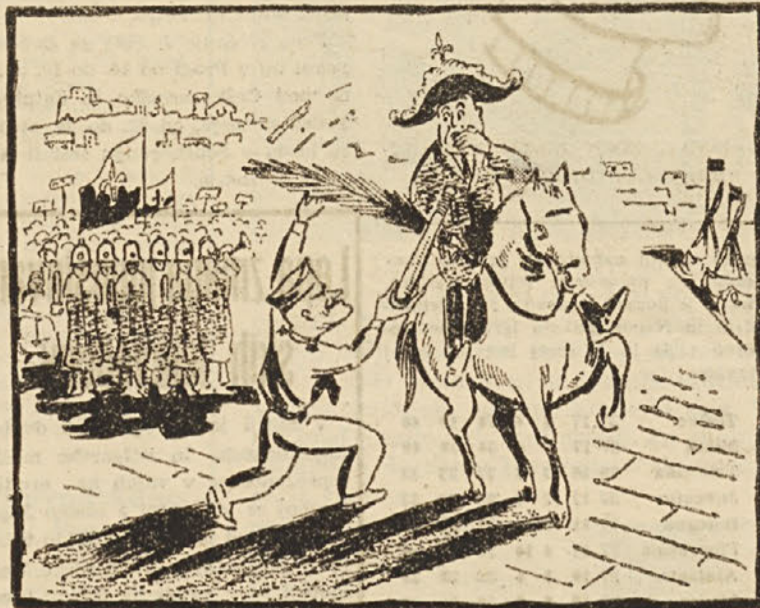
Draga Juca! Te pozdravljam kmalu spet se oglašim, hrabra bodi mi in vedi: Trst ne bo prišel pod Rim!

Te pozdravlja

Tvoja PEPA.

Prijezdil je guverner

Navdušen sprejem visoke osebnosti - Slavno-stno kosilo v prostorih conskega sveta - Šef doseda nje priljubljene civilne uprave izročil guvernerju red „policijskega manganela“-ZVU na skrivaj zapustila Trst. Preiskava v izpraznjenih prostorih dala nedoločene rezultate

Papeževa poslanica

Izgon iz raja

CIVILNA POLICIJA JE IZGNALA POSLEDNJEGA FASISTA V AMERIKO S PRIPOROČILOM, DA SE LAHKO SE VRNE, KO BODO BOLJSI CASI.

Dovoljena manifestacija

V ZGODNJIH URAH 1. APRILA JE TRZACANE ZBUDILO HURONSKO VPITJE SKUPINE SPOSTLJIVIH MOZ, KI SO PO CESTAH NOSILI TRANSPARENTE, KI PREGANJAJO ZAVEZNIKE, NE VEDOC, DA SO MEDTEM TI ŽE ODSLI.

Slovensko gledališče dobi dvorano v Trstu

Dragi katoličani!

V predvolivno borbo cerkev ne sme in ne more poseči. Volitve so povsem stvar države, vsak državljan naj glasuje tako kot misli, da bo prav. Cerkev skrbi za blagor človeških duš, sistem vladavine pa je ne briga. Zato obsojam sleherni poseganje duhovnikov v politiko. Najostreje zavračam prižnico kot sredstvo agitacije in propagande. S prižnice naj duhovniki oznanjajo le božjo besedo. Z odvzemom pravice maševanja bodo kaznovani duhovniki, ki bi za podkupnino v dolarjih in lirah izvajali pritisk z grozntami večnega pogubljenja nad katoličani, ki bi se odločili za Togliattija. Cerkvi so enako ljubi vsi narodi. Zato obsojam tudi sleherni razpihovanje narodnostne mržnje.

Izdano na dan 1. aprila v letu Gospodovem 1948.

SANTIN za bratstvo

TRST bo le priključen Italiji!

Zvedeli smo iz najzanesljivejšega vira, da bo na dan 1. aprila (leto se ni znano) Trst ponovno priključen Italiji. Vest je med širokimi ljudskimi množicami vzbudila dokaj dobre volje in celo pristranskega smeha.

Voljk spokornik

V Rimu je imel grof Sforza volivni govor, v katerem je — tako poroča «Giornale di Trieste» na desetih koloni svojega resnicoljubnega lista — grof pod prisego na prazen žep g. Trumana in devištvo g. Pacellia svečano izjavil, da je s prvim aprilom tudi dejansko prenehal biti pristis fašizma. Pripomnil je tudi, da se ta modra poteza ne sme smatrati kot volivni manevar, kakor je to v resnici predlog za priključitev Trsta k Italiji.

ŽALOSTNO SLOVO

«Voce Libera» poroča na svoji 5. strani pod malimi oglasi, da je skrivnemu umiku ZVU prisostvovala ogromna množica mladeničev in gospodov v cilindrih in da je godba civilne policije prav na tiho udarjala na bobne. Dame so prepevale žalostinke, nekatere so poskakale v

morje, ker so jim popustili živci. Po drugih vesteh se je ob tej priliki zgodilo še marsikaj. Tako je med drugim bilo slišati od strani odhajajočih vzklize: «torneremo in vinceremo». «Voce Libera» o tem ne poroča iz enostavnega razloga, ker ta list nikoli ne prinaša nekontroliranih vesti.

LJUDSKI TEDNIK

NAROCNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrtletna 180.—, polletna 330.—, letoletna 600.— lir. — Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. — FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. — Tekoči račun za STO-ZVU na ime: »Založništvo Primorski dnevnik»: Trst 11-5374. — Tekoči račun za Jugoslavijo na ime »Primorski dnevnik«, uprava. Ljubljana 6-90601-19. — Cena oglasov: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 40.— lir, finančni in pravni 60.— lir, osmrtnice 70.— lir. — OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. — TELEFON: štev. 93-607.